Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 155 (20. 422) • 1989 йил 2 июль, якшанба • Баҳоси 3 тийин.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИДА

30 июнь куни Москвада, СССР Олий Советининг мажлислар залида СССР Олий Совети Раиси М. С. Горбачев раислигида СССР Олий Советининг биринчи сессияси ўз ишини давом эттирди.

Мажлисда 438 халқ депутати ҳозир бўлди. Шу муносабат билан **М. С. Горбачев** сессия масалаларни ҳал этишга ваколатлидир, деб уқтирди. Аммо палаталарнинг раислари ва уларнинг ўринбосарлари сессия ишида қатнашмаётган депутатлар ўртасида иш олиб боришлари лозим.

В. Х. Догужиевни СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари лавозимига тайинлаш тўғрисида таклиф киритилади.

В. Х. Догужиевга сўз берилади. У ҳозирча конкрет программа тақдим эта олмаслигини айтди. Тузилажак комиссия саноатда авариялар, табиий ҳалокатлар ва офатлар рўй берганида хавфсизликни таъминлаш системасини бунёд этиш юзасидан кенг кўламдаги ишлар программасини тайёрлаши керак.

Худди ана шундай хавфсизликнинг комплекс давлат системасини бунёд этиш комиссиянинг асосий иши бўлади, деб ўйлайман, деди нотиқ. Мазкур система бирор бир офат ёки авария рўй берганида ишлабгина қолмай, ана шундай офатлар ва аварияларнинг олдини олиши ҳам керак. Бунинг учун эса вақт зарур бўлади.

(Давоми иккинчи бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ СИЁСИЙ БЮРОСИДА

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси 29 июндаги мажлисида қайта қуришни чуқурлаштириш шароитида партия ташкилотларининг иши ва сиёсий ислоҳот қандай бораётганлиги масаласини кўриб чиқди.

Партия XXVII съездининг ва КПСС XIX Бутуниттифоқ конференциясининг йўл-йўриқлари асосида партия ташкилотлари ишида демократиялаш, ошкоралик жараёнлари тобора ривожланиб бораётганлиги, коммунистларга талабчанлик ошаётганлиги қайд этилди. 1988 йилда Коммунистик партияга 438,9 минг киши кирди, уларнинг ярмиси ишчилардир. Коммунистларнинг сафлари қайта қуришнинг фаол қатнашчилари, КПССнинг янги йўли тўғрилигига этиқодли кишилар билан тўлиб бормоқда. Партия сафлари ғаразгўй, ахлоқий нопок унсурлардан, коммунистнинг номига доғ туширганлардан покланиши кучайиб бораётганлиги партия сафларини соғломлаштиришга ижобий таъсир ўтказмоқда.

Бу масалага оид қарор матбуотда эълон қилинади.

Сиёсий бюро мамлакатда пул муомаласи соҳасидаги сиёсат тўғрисида илгари қабул этилган қарорлар қандай бажарилаётганини кўриб чиқди. Истеъмол бозорида салбий ҳодисаларни келтириб чиқараётган ва мамлакатдаги сиёсий вазиятга ҳамда одамларнинг кайфиятига бевосита таъсир ўтказаётган сабаблар батафсил таҳлил этилди. Бу масалани муҳокама қилишда мазкур соҳадаги ижобий силжишлар сустлиги хусусида ташвиш ва кўпгина министрликлар, идоралар, республика ҳамда маҳаллий Совет ва хўжалик органлари аниқ-равшан чора-тадбирлар кўришни чўзиб юборганликлари, расмиятчиликка йўл қўйилаётганлиги, «юқоридан» кўрсатма кутиб турганликлари хусусида қониқмаслик изҳор этилди. СССР Министрлар Советида, марказий иқтисодий идораларда, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларида ишлаётган коммунистларнинг диққат-эътибори корхоналарнинг ва аҳолининг даромадларини иқтисодий воситалар билан тартибга келтириш, пулнинг қадрсизланишига қарши воситаларни ишга солиш, корхоналар ва аҳолининг пул маблағларини сафарбар этишнинг ихтиёрий усулларини фаол ривожлантириш юзасидан самарали чора-тадбирларни пишиқ-пухта ишлаб чиқиш зарурлигига қаратилди.

Сиёсий бюро М. С. Горбачевнинг БКП Марказий Комитети Бош секретари, Болгария Халқ Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси Т. Живков билан суҳбати якунларини маъқуллади, бу суҳбат иккала партиянинг СССРдаги ва БХРдаги ислоҳотларни ўтказиш муваффақиятидан ўзаро ўртоқларча манфаатдорлигини тасдиқлади. Социализмни ривожлантириш ва янгилашнинг кўпгина етилган муаммоларини ҳар бир мамлакатнинг аниқ-равшан шароитларини эътиборга олиб, ҳал қилишга ёндашувлар ҳар хиллиги табиий бўлгани ҳолда мазкур муаммоларнинг ўхшашлиги Совет-Болгар ҳамжиҳатлигини чуқурлаштириш учун объектив шарт-шароитларни яратади.

Иккала партия ўртасидаги алоқаларни ривожлантиришга, тажриба алмашиш усулларини такомиллаштиришга, ҳамкорликнинг янги услубини биргаликда ишлаб чиқишга ҳар икки томоннинг тайёрлиги таъкидланди. Эришилган аҳдномалар юзасидан тегишли топшириқлар берилди.

М. С. Горбачевнинг ГБСП Марказий Комитети Бош секретари, ГДР Давлат Кенгашининг Раиси Э. Хонеккер билан учрашуви якунлари муҳокама қилиниб, маъқулланди. Бўлиб ўтган учрашувда Совет Иттифоқидаги қайта қуриш ва ГБСПнинг давомийлик билан янгилашни бирга қўшиб олиб бориш йўлини рўёбга чиқариш актуал масалалари хусусида ўртоқларча ўзаро ахборот бериб, фикрлашиб олинганлиги иккала партиянинг ўзаро алоқаларини такомиллаштириш, Совет Иттифоқи ва ГДР халқларининг анъанавий дўстлигини янада мустаҳкамлаш учун муҳим аҳамиятга эга эканлиги қайд этилди. Иккала мамлакатда амалга оширилаётган ўзгартишларнинг амалий муваффақиятларидан ўзаро чуқур манфаатдорлик таъкидланди. КПСС билан ГБСП янгича сиёсий тафаккурга содиқ эканликларини яна бир бор тасдиқладилар, иттифоқчи социалистик мамлакатлар билан биргаликда Европадаги вазиятни соғломлаштириш, тенг ҳуқуқли ҳамкорликни кенгайтириш, қуролсизланиш соҳасида бошланган чора-тадбирларни давом эттириш йўлини изчиллик билан ўтказаверишга тайёр эканликларини изҳор қилдилар.

Мажлисда М. С. Горбачевнинг Совет Иттифоқига расмий дўстона ташриф буюрган Эрон Ислом Республикаси ислом кенгаши мажлисининг раиси, қуролли кучлари олий бош қўмондонининг вазифасини ижро этувчи А. А. Ҳошимий-Рафсанжоний билан музокаралари якунлари кўриб чиқилди. Визит давомида эришилган аҳдлашувлар Совет-Эрон муносабатларини яхши қўшничилик ва ҳамкорлик йўлидан янада илгари силжитишга, СССР билан Эрон ўртасида кўпроқ ҳамжиҳатлик ва ишончга эришишга янги омил бахш этажаги қайд қилинди.

М. С. Горбачев билан А. А. Ҳошимий-Рафсанжоний СССР билан Эрон Ислом Республикаси ўртасидаги муносабат ва дўстона ҳамкорлик принциплари тўғрисида Москвада имзолаган декларация ҳамда 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган, иккала мамлакатнинг фаол ўзаро алоқаси соҳаларини белгилаб берадиган савдо-иқтисодий ва илмий-техникавий ҳамкорликнинг узоқ муддатли программаси принципиал аҳамиятга эгадир. Совет Иттифоқи билан Эроннинг ўз муносабатларини янги асосда қуришга астойдил интилаётганликлари, бу эса иккала мамлакат халқларининг, регионда ва бутун дунёда тинчлик ҳамда барқарорлик манфаатларига мос бўлиб тушаётганлиги мамнуният билан қайд этилди.

В. И. Воротниковнинг Бразилияга совет делегациясининг расмий визити якунлари тўғрисидаги ахбороти кўриб чиқилди. Самарадор Совет-Бразилия мулоқоти, иккала мамлакатнинг жаҳон жараёни ривожланиши истиқболларига бир хил ёндашувлари икки томонлама муносабатларга ижобий таъсир ўтказаётганлиги, халқаро вазиятни соғломлаштиришга қаратилган кўп томонлама куч-ғайратларга кўмаклашаётганлиги мамнуният билан таъкидланди. Визит вақтида Совет Иттифоқининг Лотин Америкаси мамлакатлари билан муносабатларини янада ривожлантиришдан принципиал манфаатдорлиги, бу муносабатлар кейинги йилларда тобора кўп томонлама тус олаётганлиги тасдиқланди.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА КЕНГАШ

Қишлоқ хўжалик маҳсулотини сақлаш, қайта ишлаш базасини ҳамда озиқ-овқат машинасозлигини ривожлантиришга, замонавий озиқ-овқат индустриясини барпо этишга оид партия билан ҳукумат қарорлари қандай бажарилаётганлиги 30 июнь куни КПСС Марказий Комитетида бўлиб ўтган кенгашда кўриб чиқилди. Кенгаш ишида иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг, ўлка ва область партия комитетларининг биринчи секретарлари, иттифоқдош ва автоном республикалар Министрлар Советларининг, халқ депутатлари ўлка ва область Советлари ижроия комитетларининг, республика, ўлка, областлар ҳамда йирик шаҳарлар агросаноат комитетларининг, республика матлубот союзлари правлениеларининг раислари, КПСС Марказий Комитети аграр сиёсат масалалари комиссиясининг аъзолари, СССР Олий Совети аграр масалалар ва озиқ-овқат комитетининг аъзолари, СССР министрлари ва давлат комитетларининг раислари, машинасозлик заводлари, қурилиш ташкилотлари, озиқ-овқат саноати корхоналарининг хўжалик раҳбарлари ва партком секретарлари, олимлар ҳамда илмий, конструкторлик ва лойиҳа ташкилотларининг мутахассислари, КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг масъул ходимлари, оммавий ахборот воситаларининг вакиллари қатнашдилар.

Кенгашни КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Советининг Раиси М. С. Горбачев кириш нутқи сўзлаб очди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари Е. К. Лигачев доклад қилди.

Муҳокама қилинган масалалар юзасидан КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, РСФСР Министрлар Советининг Раиси А. В. Власов, Киев область партия комитетининг биринчи секретари Г. И. Ревенко, Краснодар ўлкасидаги «Кримский» агрокомбинатининг бош директори В. Ф. Крючков, Витебск область партия комитетининг биринчи секретари В. В. Григорьев, Қирғизистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари А. М. Масалиев, Москва амалий биотехнология институтининг ректори И. А. Рогов, КПСС Горький область комитетининг биринчи секретари Г. М. Ходирев, Украина ССР Министрлар Советининг Раиси В. А. Масол, Бийск гўшт-консерва комбинатининг директори В. Е. Шестаков, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари И. Х. Жўрабеков, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари И. С. Белоусов, СССРнинг жанубий районларида қурилиш министри А. Н. Шчепетильников, Москва областидаги Жуковский нон комбинатининг директори З. Д. Балакирева, Литва ССР Министрлар Советининг Раиси В. В. Сакалаускас, СССР Умумий машинасозлик министрлиги «Энергомаш» конструкторлик бюросининг бошлиғи ва бош конструктори В. П. Радовский, Грузия ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, давлат агросаноат комитетининг раиси Г. Д. Мгеладзе, Астрахань область партия комитетининг биринчи секретари И. Н. Дьяков, Қозоғистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, давлат агросаноат комитетининг раиси Э. Ҳ. Гукасов, СССР Умумий машинасозлик министрлиги «Южное» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош конструктори В. Ф. Уткин фикрлашдилар.

Пировардида М. С. Горбачев нутқ сўзлади.

Кенгаш ишида Л. Н. Зайков, Н. И. Рижков, Ю. Д. Маслюков, Г. П. Разумовский, Ю. Ф. Соловьев, О. Д. Бакланов, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари қатнашдилар.

Кенгаш тўғрисидаги ҳисобот эълон қилинади.

* * *

Кенгаш қатнашчилари саноатнинг озиқ-овқат тармоқларига аталган асбоб-ускуналар ва мамлакат агросаноат комплексидаги кичик механизация воситаларининг СССР Халқ хўжалиги ютуқлари виставкасида очилган кўргазма-ярмаркасини бориб кўрдилар. Москва ҳамда Москва областининг озиқ-овқат ва қайта ишлаш саноати корхоналарини кўздан кечирдилар.

(ТАСС).

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Советининг Раиси М. С. Горбачевнинг

Марказий телевидение орқали сўзлаган нутқи

Азиз ўртоқлар!

Бугунги учрашувда мен сизлар билан миллатлараро муносабатлар масаласи хусусида гаплашмоқчи эдим, ўйлайманки ва бунга аминманки, бу масала ҳозир ҳар бир совет кишисини ҳаяжонга солиб турибди.

Одамларнинг осойишталиги ва ҳаловати, қайта қуришнинг тақдири, борингки давлатимизнинг тақдири ва яхлитлиги ана шу масаланинг тўғри ҳал этилишига кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Сўнгги вақтда дам у ерда, дам бу ерда миллатлараро негизда бетоқатлик, келишмовчиликлар ва ҳатто можаролар содир бўлиб турганлиги дарҳақиқат ҳаммамизни ташвишга солмоқда, оқибатда одамлар рисоладагидек яшаб, ишлай олмаяптилар, бир қанча ҳолларда эса кишилар нобуд бўлди.

Бизда пайдо бўлган қочоқларнинг тақдирига, уй-жойини тарк этган, мол-мулки, ишини ташлаб кетган одамлар чекаётган азоб-уқубатларга лоқайд ва беларво бўлиш мумкинми ахир.

Қочоқлар орасида тақдири бир умрга чил-чил бўлган қариялар, аёллар, болалар бор. Улар фақат жисмонан азоб чекишаётгани йўқ. Одамларнинг ўй-фикр тарзига, хулқ-одоби ва феъл-атворига салбий таъсир қилиши мумкин бўлган маънавий ларзалар бундан ҳам оғирроқдир.

Халқлар ўртасидаги душманликнинг муқаррар оқибати бўлган зўравонлик ҳамиша ёвузлик ва ахлоқсизликни келтириб чиқаради.

Мен бу ўринда буларнинг ҳаммаси регионлар ва умуман мамлакат экономикасига мудҳиш таъсир ўтказаётганлиги, катта моддий талафотларга олиб келаётганлигини гапириб ҳам ўтирмайман.

Ўтган йили Тоғли Қорабоғда вазият мушкуллашиб, бизнинг миқёсларимизга кўра кичикроқ шаҳар бўлган Степанакертда корхоналар тўхтаб қолганида, бу юзлаб корхоналар иш маромига таъсир этди, кўплаб оилаларнинг, меҳнаткашларнинг бюджетига таъсир қилди, уларга зиён етказди.

Биз миллатлараро тўқнашувларнинг айрим ўчоқлари ҳақида гапиряпмиз. Аммо ана шундай ҳодисаларнинг жуда катта хавфини англаб олмасак, агар бу воқеалар тарқалаверса, бошимизга ёмон кунлар тушиши мумкин.

Барча миллатларга мансуб кишилар бу вазиятни билишлари, уни англаб етишлари керак. Масъулиятсиз шиорлар, сиёсий гиж-гижлашлар манфаатларни сунъий тарзда бир-бирига қарши қўйиш ва тўқнаштиришга, бир миллатлар томонидан бошқа миллатларнинг қисиб чиқарилишига умид боғлаш, шу таҳлитдаги даъватлар ва ҳаракатлар ялпи кулфатга олиб келиши мумкин.

Ҳозирги авлод ва бўлажак насллар шу йўлга бошлаган кимсаларни ҳам, ўз вақтида огоҳлантириб, тентакликдан қайтармаганларни ҳам лаънатлайдилар.

СССР Олий Советининг Раиси сифатида миллатлараро муносабатларнинг кескинлашуви хавфининг ортиб бораётганидан ва жамият учун, ҳар бир оила учун, ҳар бир киши учун шу хавф билан боғлиқ оқибатлар хусусида огоҳ этиб қўйишни ўзимнинг бурчим деб биламан.

Ҳар бир одам ўзи яшаётган мамлакат қонунларига бўйсуниши керак. Шундай қилинсагина, миллатидан қатъи назар ҳар бир граждaннинг ҳуқуқига гарантия берилиши мумкин. Давлат эса ана шу ҳуқуқларни ўз ихтиёридаги барча воситалар билан ҳимоя қилади.

Миллатчилик кўринишлари маҳаллий миллатчилик шаклида намоён бўладими ёки шовинизм тусида намоён бўладими, бундай миллатчилик кўринишларига ҳеч ким тоқат қилмаслиги керак. Булар ҳар бир миллат учун ҳақоратомуздир, инсон қадр-қиммати нуқтаи назаридан таҳқирлаш ва одобсизликдир.

Миллатлараро муносабатларда пайдо бўлган келишмовчиликлардан чайқовчилик мақсадида ва ҳатто бевосита жиноий мақсадда фойдаланишни истаётган кимсаларга тоқат қилиб бўлмайди. Агар ҳақиқатан ҳам тоқатсизлик зарур бўлса, бу аввало, миллатлараро адоватни қасддан авж олдираётган кишиларга нисбатан зарурдир.

Мен аввал ҳам гапирган эдим ва яна айтмоқчиманки, бу ўт билан ўйнашишдир. Кимки ана шу йўлга тушган бўлса, ўз халқи олдида ва умуман жамият олдида ўз зиммасига жуда оғир масъулиятни олади.

Биз вазиятнинг шу таҳлитда ривожланишини тўхтатишимиз шарт. Миллатлараро тўқнашувларни чиқараётган, чегараларни қайтадан тузишга, кам сонли миллатларни ҳайдаб юборишга чақираётган кимсаларга қарши Қонунларнинг талаблари ва одамларнинг ҳаётий манфаатларига мувофиқ тарзда жуда қатъий чоралар кўраётганимизда иккиланмаслигимиз лозим.

Бу ўринда жиноят йўлига кирган кимсаларнинг ҳам, уларга ёрдам бераётганларнинг ҳам таноби тортиб қўйилиши керак.

Аммо кечиктириб бўлмайдиган ҳаракатлар зарурлиги тўғрисида гапирар эканмиз, ҳамма ишни фақат фавқулодда чора-тадбирларга, ёнғинни ўчиришгагина боғлаб қўйиш керак эмас. Биз, ўртоқлар, масалани пухта ўрганишимиз ва миллатлараро муносабатларни соғломлаштириш юзасидан комплекс тадбирларни амалга оширишимиз, чигалликларни келтириб чиқараётган сабабларни тугатишимиз керак.

Ҳақиқатнинг кўзига тик қараб, шуни тан олиш керакки, барча халқларимиз тараққиётида жуда катта ютуқлар билан бир қаторда синчков диққат-эътиборни ва шошилинч ишларни тақозо этадиган анча муаммолар ҳам тўпланиб қолди.

Пайдо бўлган қийинчиликларнинг сабаблари бир хил эмас.

Мамлакатимиздаги барча халқлар экономикаси ва маданиятида содир бўлган жуда катта ўзгаришларни ҳеч ким инкор эта олмаса керак. Аммо бу ўзгаришлар узоқ вақт назарга илинмаган, илдиз отиб кетган муаммоларни ҳам келтириб чиқарди.

Миллий муаммолар ва экономикадаги турғунлик, одамнинг социал эҳтиёжларига эътиборсизлик келтириб чиқарган муаммолар зиддиятларнинг чигал тугунига чирмашиб кетди.

Барча миллатларнинг қўшилиб кетиши хусусида бир замонлар амал қилиб келган йўл-йўриқ аслида шунга олиб келдики, яқинлашиш ва интернационаллашиш объектив тенденцияси, умуман олганда соғлом тенденция миллий ўзлигини англашнинг ўсишига қарама-қарши қилиб қўйилди.

Биз ҳозир бутун-бутун халқларнинг ўз юртидан сургун қилиниши, кам сонли миллатларнинг миллий манфаатларини унутишдек илгариги бир неча ўн йиллар мобайнида йўл қўйилган қонунсизлик жароҳатларига ҳам дуч келмоқдамиз. Ҳа, шундай бўлган эди ва бу қонунсизлик ўз асоратини қолдирди.

Миллий манфаатларга бефарқлик, республикаларнинг автономияларнинг кўпгина социал-иқтисодий муаммолари ҳал этилмаганлиги, мамлакат халқлари тили ва маданияти тараққиётидаги бузилишлар, демографик вазиятнинг ўткирлашуви ва бошқа кўпгина салбий оқибатлар — ана шундай ноҳақликлар сабабли пировард натижада миллатлараро муносабатларда кескинлик вужудга келди.

Ҳаммамизнинг олдимизда ана шу муносабатларни нормал, соғлом изга солишдек жуда жўн бўлмаган вазифа турибди. Бу ҳаётий зарур вазифадир.

Биз тўғри йўлни танлаб олишимиз, бу масалалар қандай ёндашувлар негизида ҳал этилишини аниқ-равшан белгилаб олишимиз керак.

Тўпланиб қолган муаммоларни ҳал этишнинг қандай йўли бор?

Биринчиси. XIX партия конференциясида айтиб ўтилган таг-заминли социалистик мезонга амал қилиш лозим — миллатидан қатъи назар, ҳар бир киши мамлакатнинг исталган қисмида ўзини тенг ҳуқуқли граждан деб ҳис этиши, СССР Конституциясида гарантиялаб берилган барча ҳуқуқлардан фойдаланиш учун имкониятга эга бўлиши зарур.

Миллатлар ва халқларнинг тенглиги миллатидан қатъи назар одамларнинг тенглиги билан чамбарчас боғлиқдир. Бу — башарият цивилизацияси инсонпарварлигининг олий қонунидир.

Ана шу қонун уқиб олинмаган жойда янги фожиали воқеалар содир бўлмоқда ва яна содир бўлиши мумкин. Ҳозирча можаролар айрим миллатларга мансуб кишилар камчиликни ташкил этган ва чоғроқ жамоалар яшаётган районларда юз берди.

Агар миллатлараро адоват маҳаллий миллат кишилари билан ёнма-ён бошқа миллатларга мансуб бўлган миллион-миллион кишилар яшаётган регионларга ёйилиб, уларни қамраб олса, нима бўлади?

Ана шу телбаларча адоватнинг оқибатлари нечоғли фожиали бўлиши наҳотки равшан бўлмаса? Ўзимиз-ку инсониятни зўравонликсиз дунёни бунёд этишга даъват этяпмиз, бошқаларга кўрсатадиган ибратимиз шу бўладими?

Иккинчиси. Агар ҳар бир миллат, ҳар бир халқ ўз уйида, ўз ерида ўзини, таъбир жоиз бўлса, дадил ҳис этган тақдирдагина яхшилик сари ўзгаришга умид боғлашимиз мумкин.

Шунинг учун ҳам иқтисодий, социал тараққиёт учун, тил ва маданиятнинг эркин ривожланиши, ҳозирги халқларнинг аждодлари неча асрлар мобайнида яшаган муҳитни сақлаб қолиш ва ундан оқилона фойдаланиш учун барча зарур шарт-шароитлар таъминланиши керак.

Бу равшандир, яна шу нарса ҳам аниқ-равшанки, ўз ҳаётини, фарзандлари ва неваралари тақдирини шу ер билан боғлаган бошқа миллатга мансуб кишиларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини чеклаш ва айниқса уларни қисиб чиқариш эвазига маҳаллий аҳолининг фаровонлигига эришиб бўлмайди.

Биз кўп миллатли ҳамжамиятда яшаб келдик ва бундан буён ҳам яшайверамиз. Бу мамлакатдаги барча иттифоқдош ва автоном республикалар, барча автоном областлар ва округлар, барча ўлкалар ва областларга нисбатан тўғридир.

Кўпмиллатли Иттифоқимизнинг ўзига хос жиҳати ана шундадир ва бу билан ҳисоблашиш керак.

Учинчиси. КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель Пленумидан кейин партия ва халқ сиёсий ва иқтисодий системаларнинг туб ислоҳотини амалга ошириш зарур деган хулосага келдилар. Эндиликда эса ҳаёт совет федерациясида ҳам худди ана шундай теран ўзгаришлар қилиш зарурлигини тақозо этмоқда.

Шу билан боғлиқ барча масалаларни тубдан ишлаб чиқиш лозимлиги мутлақо тушунарлидир. Бу ўринда баҳамжиҳат ҳаракат қилиш керак. Бу бизнинг муштарак ишимиздир. Энг яхши қарорлар қабул қилишдан биз ҳаммамиз манфаатдормиз.

Бундай иш бошланган ва жадал давом этмоқда. Яқин орада партиянинг миллий сиёсати масалалари КПСС Марказий Комитетининг Пленумида муҳокама қилинади. СССР халқ депутатлари съезди ва мамлакатнинг Олий Совети бу масалалар билан батафсил шуғулланади.

Ҳозир қуйидагиларни айтиш лозим бўлади. Федерацияни қайта қуриш, миллатлараро муносабатларни уйғунлаштириш ҳақида ўйлар эканмиз, биз неча асрлар мобайнида, айниқса Совет ҳокимияти йилларида таркиб топган реалликларни ҳисобга олмаслигимиз мумкин эмас, албатта.

Федерация составида халқларимиз иқтисодий, социал ва маданий тараққиётнинг катта йўлини босиб ўтдилар, мен юқорида айтганимдек, улкан натижаларга эришилди. Эндиликда ҳар бир алоҳида республика ҳам, умуман федерациямиз ҳам замонавий цивилизациянинг улуғвор муваффақиятларини намойиш этмоқда.

Иттифоқ доирасида барча республикаларнинг социал манфаатлари бир-бири билан мустаҳкам боғланди, бутун мамлакат миқёсидаги меҳнат тақсимоти ва кооперация негизида яхлит халқ хўжалик комплекси таркиб топди.

Ҳар бир миллат нечоғли бадавлат бўлса ва нечоғли ҳар жиҳатдан равнақ топса, бизнинг совет бирлигимиз шу қадар мустаҳкам бўлади.

Бу ишда анчагина нуқсонларга йўл қўйилганлигини, унда тузатилиши лозим бўлган кўзга яққол чалиниб турган номутаносибликлар борлигини ҳисобга олганимизда ҳам шу нарса равшанки, барча республикалар, районлар бир-бири билан ғоят чамбарчас боғланиб кетган.

Ана шу алоқаларни узиб ташлаш — томирларни қирқиб ташлаш демакдир. Яхшиликни қидираман деб яратилган нарсани бузиб ташлаш йўлига ўтиб, федерация инъом этган нарсалардан ва шу федерация доирасида кўпайтирилиши мумкин бўлган нарсалардан воз кечиб бўлмайди.

Шунинг учун ҳам иқтисодий автаркия ва маънавий яккаланишга даъватларни ҳар бир халқнинг, бутун жамиятнинг туб манфаатларига батамом ёт нарса деб тан олиш керак. Бу даъватларнинг амалга оширилиши ҳаммамизни олис ўтмишга, ҳа олис ўтмишга улоқтириб ташлаган, ҳар бир миллатга, ҳар бир кишига жуда катта моддий ва маънавий талафот етказган бўлур эди.

Қайта қуришни бошлар эканмиз, биз аввало турмушимизни тубдан яхшилаш билан шуғулланмоқдамиз. Бунинг учун эса реал имкониятлар бор.

Аминманки, бизни ҳаяжонга солиб турган масалаларга жавобларни емиришдан, бирликни емиришдан эмас, балки федерацияни қатъият билан янгилаш йўлларидан қидириш керак, бундан назарда тутилган муддао федерацияга бамисоли янги умр бахш этишдир, Ленин Совет Республикалари Иттифоқи пойдеворига қўйган принципларни тўла-тўкис ва амалда рўёбга чиқаришдир.

Бу масалаларнинг ҳаммаси олис келажакдаги иш эмас. Ушбу масалалар сиёсий ислоҳотнинг ҳозирги босқичи давомида ҳал этилиши лозим.

Тўртинчиси. Миллатлараро муносабатлар, кўпмиллатли мамлакатда бу масаланинг бутун мураккаблиги хусусида гапирар эканман, мен республикаларимиздаги коммунистлар ва комсомоллар, барча жамоатчиликнинг масъулияти тўғрисидаги фикрни таъкидлаб ўтмоқчи эдим.

Кўп нарса зиёлиларимизга, барча республикалардаги фан ва маданият арбобларига боғлиқдир. Уларнинг миллий жараёнларга таъсири жуда катта, халқлар уларнинг сўзларига қулоқ солишади.

Миллий муаммоларга таллуқли барча нарса инсоннинг онги ва қалбидан ўтади. Шу боисдан ҳам жамиятимизнинг ҳар бир гражданини миллатлараро эҳтиросларни тинчлантиришга даъват этадиган ўз сўзини айтиши керак.

Эндиликда ҳаммадан ва ҳар бир кишидан шу масалалар хусусида қаттиқ масъулият ва ҳалоллик, энг асосийси эса қутлуғ қадамлар ва конкрет ишлар талаб этилади.

Кимгаки одамларнинг тинчлиги ва хотиржамлиги азиз бўлса, шунчаки кузатувчи бўлиб қола олмайди. Бу масалалар хусусидаги позициялар аниқ-равшан ва мустаҳкам бўлиши лозим.

Миллатчиликнинг ҳар қандай кўринишларига қатъият билан қарши чиқар эканмиз, миллий характердаги барча қонуний талаблар ва орзу-умидларга зийраклик билан диққат-эътиборли бўлишимиз муҳимдир.

Совет халқларининг қисмати биттадир. Олдимизда пайдо бўлаётган масалалар, жумладан жуда мураккаб масалалар демократик муҳокама, сабр-тоқат ва бир-бирига эътиборли бўлиш асосида ҳал этилиши мумкин ва шу йўсинда ҳал этилмоқда. Бизнинг бундан бошқа йўлимиз йўқ. Буни яхши тушуниб олиш билан бирга шунга яраша ҳаракат қилиш ҳам керак.

Азиз ўртоқлар! Мен мамлакатимиздаги барча миллатларга мансуб кишиларга, ҳаммангизга мурожаат қилмоқдаман. Мен сизларнинг ақл-идрокингиз ва қалбингизга мурожаат қилмоқдаман.

Мен ҳозирги ва бўлажак давр олдида буюк масъулият намоён этишга, миллатлараро муносабатларда тўпланиб қолган муаммоларни дўстлик ва ҳамкорлик негизида ҳал этиш ва муштарак манфаатларимизни ўйлаб совет федерациясини тараққиётнинг кенг йўлига чиқариш учун барча ишларни қилишга даъват этиб мурожаат қилмоқдаман.

АГРОСАНОАТ ХАБАРЛАРИ

ҒЎЗА ГУЛЛАДИ

Янгийўл районидаги Назарали Ниёзов номли колхоз пахтакорлари бу йил давлатга 1600 тоннадан зиёд пахта топширишлари керак. Бу топшириқнинг бажарилиши ғўза парваришини қай даражада олиб боришга боғлиқ, албатта. Айни пайтдаги экинлар ҳолати деҳқонлар миришкорлигидан далолат бериб турибди. Айниқса, Эрмамат Ақчабоев, Бўсин Темиров, Ўлмас Сафаров, Шермуҳаммад Эргашев бошлиқ бригада далаларида иш яхши ташкил этилган. Ғўза пайкаллари учинчи бор культивация қилинмоқда. Иккинчи марта озиқлантириш ниҳоясига етказилмоқда. Ўргимчакканага қарши олтингугурт сепилаётир. Ягана сифатли ўтказилди. Қўшимча ўғит, сув берилгани туфайли ғўза тўла шонага кирди. Ўрта ҳисобда ҳар бир тупда 8—9 тадан шох бор. 3 ва 6-бригадаларда ғўза гуллади. Механизатор Маҳаматнаби Аҳмедов, сувчи Худойберган Суюндиқов ўртоқлар ғўза парваришида бошқаларга ўрнак кўрсатмоқдалар. Хўжаликда техника экинидан ташқари сабзавот, картошка, полиз экинлари ҳолати ҳам деҳқон кўнглидагидек.

Мазкур хўжалик билан мусобақадош бўлган шу райондаги «Коммунизм» колхози вакилларининг ўзаро текширишдан кейинги хулосалари ҳам шундай бўлди.

А. МАННОПОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ҲАМ ПАХТА, ҲАМ САБЗАВОТ

Хўжаобод районидаги «Ленинград» колхозининг Юсуфжон Отабоев бошлиқ бригада аъзолари жорий йилда 54 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 31 центнердан ҳосил кўтаришга аҳд қилишган. Бундан ташқари бригадада Озиқ-овқат программасининг бажарилишига ҳисса қўшиш учун 20 гектар ерда сабзавот ва 45 гектар ерда беда ўстириляпти.

Миришкорлар барча пайкалларда мўл ҳосил етиштириш учун ғайрат билан меҳнат қилишаётир. Дала ишларини ўз вақтида сифатли адо этишда бригаданинг Х. Шералиева, Т. Абдуқодирова, Ў. Шоқосимова, С. Нуримова, Қ. Буваматова, С. Рўзиева каби аъзолари, сувчилардан П. Тешабоев, А. Янгибоев, И. Асатов, Т. Жалолов ҳамда механизатор, интернационал жангчи А. Шарипов алоҳида ибрат кўрсатмоқдалар.

М. АБДУҚОДИРОВ

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИДА

(Давоми. Боши биринчи бетда).

В. Х. Догужиев саволларга жавоб берар экан, Чернобиль АЭСидаги авариядан кейин Гомель областидаги вазиятга тўхталди. Чернобиль билан алоқадор муаммолар шу яқин орадаги фаолиятимда асосий ўринлардан бирини эгаллайди, деди у.

Шундан кейин нотиқ ҳалокатлар ва ҳалокатлардан келадиган зарарларни таҳлил этиб, ўтган йили саноатда 790 марта биринчи ва иккинчи категория авариялар содир бўлганлигини айтди. Ишлаб чиқаришда жароҳатланиш оқибатида ўтган йили 14 мингга яқин киши вафот этди. Мамлакатда бахтсиз ҳодисалар, заҳарланиш ва жароҳатланиш оқибатида ҳар йили тахминан 250—260 минг киши ҳалок бўлмоқда. Кон саноатида 1 миллион тонна кўмир қазиб чиқариш чоғида содир бўладиган бахтсиз ҳодисалар бизда АҚШдагига қараганда етти баравар кўпдир.

В. Х. Догужиев комиссиянинг штати ва бюджети қандай бўлади, деган саволга жавоб бера олмади. Бу келажакда қилинадиган ишдир, деди номзод.

Номзод овозга қўйилади. СССР Олий Совети В. Х. Догужиевни СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари этиб тайинлайди.

М. С. Горбачев депутатлардан СССР ҳукумати состави номзодларини муҳокама қилиш тартибига бироз ўзгартиш киритишни тасдиқлашни илтимос қилади. Шу яқин кунларда бўлажак халқаро иш, яъни СССР делегациясининг жўнаб кетиши муносабати билан Э. А. Шеварднадзе ваколатларга эга бўлиши учун уни СССР ташқи ишлар министри этиб тасдиқлаш тўғрисида таклиф киритилади.

Э. А. Шеварднадзе министрлик ишини қисқача шарҳлаб беришга тайёр эканлигини айтди. Лекин депутатлар рози бўлишса, у шу яқин орада СССР Олий Советига совет дипломатиясининг фаолияти тўғрисида муфассал доклад тақдим этади.

Депутатлар овоз беришиб, нотиқнинг иккинчи таклифини тасдиқладилар.

СССР Олий Совети якдиллик билан Э. А. Шеварднадзени СССР ташқи ишлар министри этиб тасдиқлади. Бутун ишимиз мобайнида бу ноёб воқеа бўлди, деб уқтирди раислик қилувчи.

Н. И. Рижков илтимосига кўра СССР Министрлар Совети ишлар мудири лавозимига М. С. Шкабардня номзодини кўриб чиқиш тавсия этилди.

Депутатлардан **Н. Н. Медведев, Д. Худоназаров, А. А. Денисов** ва бошқалар номзодга саволлар беришди ва истаклар айтишди.

М. С. Шкабардня уларга жавоб берар экан, қабул қилинган қарорларнинг бажарилишини таъминлаш энг муҳим вазифа эканлигини таъкидлади. В. И. Ленин тузган ва ўша вақтда В. А. Бонч-Бруевичга топширилган ана шу лавозимни ардоқлаш лозим бўлади. Номзод энг янги техникавий ва ахборот воситаларига, аввало компьютер техникасига таяниб, бошқарув ва меҳнатни ташкил этишни замонавий даражага кўтаришга ҳаракат қилмоқчи эканлигини айтди. СССР Олий Советини ана шундай воситалар билан таъминлаш фақат юзаки қарагандагина оддий вазифа бўлиб туюлиши мумкин, деб таъкидлади у. Биз бу вазифани ҳал этамиз, деб ўйлайман, кейинчалик эса бу техникани кўпайтириб, бошқа кўп соҳаларда, жумладан бўлажак сайлов кампаниясида ҳам фойдаланамиз.

М. С. Горбачев бошқарувни механизациялаш ва автоматлаштиришда биз ҳақиқатан ҳам орқада қолганмиз, деб уқтирди. Қолоқлик фақат шу борадагина эмас. Ҳозирча шу ишнинг ҳатто идеологияси ҳам йўқ.

М. С. Шкабардня министрликлар иши структура схемасига, улар ўртасидаги ҳамжиҳатликка тўхталди. Министрликлар, Министрлар Совети бюролари ва комиссиялари, бошқа марказий органлар вазифаларини, давлат корхонаси тўғрисидаги Қонун қабул қилинганидан, янги хўжалик механизми жорий этилганидан кейинги янги шароитларда юқорида зикр этилган ташкилотларнинг территориялардаги органлар билан ҳамжиҳатлиги системасини аниқ-равшан белгилаб олиш керак.

Кўпчилик овоз билан депутатлар М. С. Шкабардняни СССР Министрлар Совети ишлар мудири этиб тайинланишини тасдиқладилар.

В. М. Каменцевни СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари этиб тайинлаш тўғрисидаги масала депутатлар кўриб чиқиши учун тақдим этилади.

Сўз **В. М. Каменцев**га берилади. У ҳукуматнинг ташқи иқтисодий фаолияти ва бу фаолиятни активлаштириш тадбирлари ҳақида гапирар экан, СССРнинг ташқи савдо обороти жаҳон савдо системасида 4 процентдан сал кўпроқни ташкил этаётганлигини эслатиб ўтди. Бу мамлакатнинг эҳтиёжлари ва имкониятларига мутлақо мос эмас.

Товар обороти структураси анча бир ёқламадир. Экспортимизда хом ашё ва нефть маҳсулотларининг салмоғи 60 процентни, тайёр буюмлар эса бор-йўғи 40 процентни ташкил этади. Бунинг устига ёнилғи нархининг арзонлашиши сабабли умуммиллий даромаддаги ташқи иқтисодий фаолиятнинг салмоғи 11 процентдан 8 процентга тушиб қолди. Кўп жиҳатдан бунинг сабаби шундаки, маҳсулотни бевосита тайёрлаётган коллективлар аслида ташқи иқтисодий фаолиятдан четлаштириб қўйилди ҳамда ўз маҳсулотининг экспорт қилинишига мутлақо бефарқ қарашди. Аҳволни ўнглаб олиш зарур эди. Ҳукумат, партия Марказий Комитети ташқи иқтисодий фаолиятни тубдан яхшилаш учун босқичма-босқич қарорлар қабул қилдилар.

Бевосита маҳсулот тайёрлаётган корхоналарни ташқи иқтисодий фаолиятга яқинлаштириш ана шу қарорлардаги бош вазифа бўлди. Эндиликда маҳсулот тайёрлаётган барча корхоналарга беистисно экспорт-импорт фаолиятини амалга ошириш, ташқи бозорга чиқиш ҳуқуқи берилди.

Маҳсулот тайёрлаётганларга бирор-бир ташкилот билан келишиб ўтирмай, валютани сарфлайверишга ижозат берилди. Божхона иш тартиби, мутахассисларни чет элларга жўнатиш тартиби анча соддалашди, бевосита алоқаларни амалга ошириш, қўшма корхоналар (бундай корхоналар эндиликда бевосита корхоналарнинг ўзи томонидан тузилмоқда) ташкил этишга тааллуқли муҳим ҳужжатлар қабул қилинди, биргаликда иш юритишнинг, жумладан молия, илм-фан ва кадрлар ўртасида иш юритишнинг жуда хилма-хил формаларини ривожлантириш ҳуқуқи амал қилмоқда.

Аммо биз кўнгилдагидек олға қараб ҳаракат қилаётганимиз йўқ, деди нотиқ. Мамлакатнинг валюта аҳволи оғир. Қарз экспортдан келаётган тушумларга нисбатан икки баравар кўп, импорт эса фақат ташқи қарзлар жалб эвазигагина амалга оширилмоқда.

Ташқи иқтисодий алоқалар соҳасида ислоҳотни амалга ошириш, мамлакат социал-иқтисодий тараққиётида шундай алоқанинг ролини ошириш ташқи иқтисодий комиссиянинг вазифасидир, деб уқтирди В. М. Каменцев. Бунинг учун структурани янада демократиялаш, бошқарувнинг иқтисодий формаларини жорий этиш, яъни тармоқлар ва корхоналарнинг асосий қисмини валюта ҳисобида ўз харажатларини ўзи қоплашга ўтказиш, валюта ажратмаларини кўпайтириш, янги ҳуқуқий негизни бунёд этиш лозим. Жойлар, республикалар, корхоналарга кўпроқ ҳуқуқлар бериш, валюта жиҳатдан чинакам мустақилликни вужудга келтириш ва валютага қарамликни камайтириш керак.

Нотиқ миллий валютанинг эркин муомалада бўлиши истиқболи ҳақида гапириб, бунинг учун иқтисодий замин мамлакатда бозорнинг товар, пул ва бошқа ривожланган формалари мавжудлиги, молия ва кредит-пул системасининг барқарорлиги билан боғлиқдир, деб таъкидлади. Агар шундай шароитлар бўлмас экан, деб уқтирди у, миллий валютанинг эркин муомалада бўлиши тўлов мувозанатининг издан чиқарилишига, пулнинг қадрсизланиши, қарзнинг кўпайишига олиб келиши мумкин. Таассуфки, эркин муомала учун мамлакатимизда объектив асос ҳали юзага келмаган. Совет сўмининг қисман эркин муомалада бўлишини босқичма-босқич жорий этиш реал вазифадир. Мамлакат молия системасини соғломлаштириш, пулга яраша товар бўлишини таъминлаш, улгуржи савдонинг устун туриши, нарх белгилашни ислоҳ қилиш натижасида бунга эришиш мумкин. Ислоҳотимизда мўлжалланган муддатларни назарга олганда, тўқсонинчи йилларнинг иккинчи ярмида ана шундай негиз пайдо бўлиши мумкин.

4,6 миллиард сўмлик чет эллардан келтирилган ускуна ўрнатилмаётганлиги савол берган депутатларни ҳам, нотиқнинг ўзини ҳам ташвишлантирмоқда. Шу жумладан, 800 миллион сўмликдан кўпроқ ускунанинг гарантия муддатлари аллақачон ўтиб кетган. Ҳозир айбдорларга фақат маъмурий чоралargина кўрилмоқда, эндиликда эса иқтисодий омилларни қўллаш пайти келди, деб уқтирди нотиқ.

Шундан кейин нотиқ, Совет Иттифоқининг қарзи 87,5 миллиард сўмга етганлигини, шу жумладан 21 миллиард сўмдан кўпроғи эркин муомаладаги валютадаги қарз эканлигини айтди. У хом ашё ва пировард маҳсулотнинг нархи билан боғлиқ тарзда ташқи бозордаги вазиятни изоҳлади, айни вақтда мамлакат бюджетига валюта тушумлари қисқаргани учун ўз айбини ҳис этаётганлигини ҳам айтди. Нега биз ўзимизга зарур бўлган нарсани чет элга сотяпмиз, деган саволга жавоб бериб, халқимизга ўзимиз тайёрлай олмаётган нарсалар ҳам жуда зарурдир, деб уқтирди. Бунинг учун валюта керак.

Нотиқ депутатлар берган бошқа саволлар, жумладан СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари лавозимига номзоднинг аввалги ишига тааллуқли саволларга ҳам жавоб берди.

Шундан кейин В. М. Каменцев номзодини муҳокама қилиш бошланди.

Депутат **В. А. Губарев** ўрни қопланмайдиган миллий бойликларни сотиб юбориш хусусида жуда ташвишланиб гапирди. 125 миллион тонна нефть сотмоқдамиз, деди у. Биз Ғарбни газлаштирмоқдамиз, мамлакатимизда эса газлаштиришнинг аҳволи чатоқ. Чет элга қойилмақом ёғоч-тахта ортилган составларни жўнатмоқдамиз, ўзимиз эса сифатсиз материаллардан қурмоқдамиз. Бошқа мамлакатларга 450 минг тонна балиқ сотмоқдамиз, ўзимиз эса минтайдан бошқа нарсани кўрмаяпмиз.

Халқ манфаатини ўйлаб импорт структурасини кескин ўзгартириш керак, деб уқтирди нотиқ. Бизга дори-дармонлар етишмаяпти, ҳамонки ўзимиз ҳозирча буларни тайёрлашга қурбимиз етмаётган экан, кўп дориларни чет элдан сотиб олишимиз керак.

Депутат гарчи даъвогар амалий программа тақдим этган бўлса ҳам, мен В. М. Каменцев номзодига қарши овоз бераман, деди. «Мен конкрет давлат арбобига қарши эмас, балки экспорт-импорт ишларидаги мавжуд сиёсатга қарши овоз бераман» — деб таъкидлади у.

Мамлакат танг аҳволда, одамлар биздан умидвор бўлиб туришибди, лекин биз ҳозирча бу умидни оқлаётганимиз йўқ, деб таъкидлади депутат **Г. И. Фильшин**. Ишимиз туб ўзгаришларга олиб борадиган қилиб ташкил этилган дейишга ҳозирча тил бормайди. Афсуски, бўлажак ҳукумат аъзоларини муҳокама қилиш учун зарур мезонлар ишлаб чиқилмаган, ҳолбуки, ҳар биримизнинг қўлимизда шундай мезонлар бор. Нотиқнинг фикрича, номзодлар муҳокама қилинаётганида уларнинг юксак касб малакаси, уларнинг ишидаги силжишлар, кенг кўламдаги иш программасининг мавжудлиги ҳисобга олиниши керак.

Нотиқ лавозимларга номзодлари кўрсатилган кишиларга лоақал шу йилнинг охиригача таклифларни амалга ошириш учун муайян муҳлат беришни, сўнгра уларнинг планларини кўриб чиқишни таклиф этди.

Депутат **Ю. С. Цавро**, чет эллардан дори-дармон сотиб олиш тўғрисида берилган саволга олинган жавобдан қониқмадим, деди. Унинг фикрича, ҳозир 500 миллион сўмга дарҳол дори-дармон сотиб олиш керак. Нотиқ, мен В. М. Каменцев номзоди учун овоз бераман, чунки у соғлиқни сақлаш эҳтиёжларини тушунадиган одамдир, деди. Унинг фикрича даъвогар бу соҳада ниҳоятда тезкор бўлади ҳамда халқ сиҳат-саломатлигини муҳофаза қилиш комитети ўртага қўйган масала пайсалга солинмай ҳал қилиниши керак.

Депутат **В. И. Огарок** ташқи иқтисодий фаолият хусусида гапирар экан, бу фаолиятни бутун экономикамиздан сира ажратиб бўлмаслигини таъкидлади. Аммо бу борада анчагина камчиликлар бор. Шу билан бир қаторда В. М. Каменцев ва у раҳбарлик қилаётган комиссия икки йилдан сал кўпроқ муддатда ташқи иқтисодий фаолият системасини тузиб чиқишга улгурди. Қабул қилинган ҳужжатлар мажмуаси бу системани ривожлантиришга имкон беради. Хом ашё сотишдан воз кечиш имкониятини берадиган истиқболли программа ишлаб чиқилди. Депутат комиссия ўзининг бундан буёнги ишида ана шу программани янада пухтароқ амалга оширсин деган истакни билдирди.

Мамлакатдаги ташқи савдо системасида шундай ташкилотлар борки, улар фақат озиқ-овқат импорти билан шуғулланадилар, деди депутат **А. Ф. Касьянов**, нега бундай бўлган? Сўнгги 20 йил ичида қишлоқ хўжалик маҳсулотини экспорт қиладиган ташкилот тузилгани йўқ, ҳолбуки бу борада бизнинг имкониятларимиз каттадир. Нотиқнинг фикрича, бу масалаларни ғайрат-шижоат билан ҳал этиш керак.

Депутат **В. В. Сватковский** ташқи савдо учун кадрлар тайёрлаш, жумладан чет элда тажриба орттириш муаммосига эътиборни қаратди. У менежерлар, бошқа мутахассислар тайёрлайдиган ўқув юртлари тармоғини ривожлантиришга даъват этди. Нотиқ экспортга анчагина хом ашё чиқиб кетаётганлигидан куйиниб гапирди. Айни вақтда халқаро туризмдек валюта тушадиган манбадан дурустроқ фойдаланилаётгани йўқ, бунга алоҳида эътибор бериш зарур.

Депутат **В. М. Десятов** ўз нутқида экономика, экология, ташқи савдо ҳамжиҳатлиги масалаларига тўхталди. У Шарқда ўрмонлар камайиб бораётгани, чунки чет элга кўплаб ёғоч-тахта ташиб кетилаётгани, бу эса регионнинг экология структурасини бузаётгани ҳақида гапирди. Саноат йўли билан ўзлаштириш сабабли сув ресурслари озаймоқда, балиқнинг қимматли турларини овлаш кескин камайиб кетди. В. М. Каменцев ўзининг бундан буёнги ишида ана шу танқидни ҳисобга олсин, деб даъват этди депутат.

Депутат **Л. И. Сухов** нефть маҳсулотлари экспортига тааллуқли ўткир муаммони кўтарди. Биз чет элга кўплаб нефть чиқармоқдамиз. Айни вақтда мамлакатимизда шу хом ашё етишмаяпти. Мен ҳайдовчиман, деди нотиқ, буни кундалик ишимда ҳис этиб турибман. Ахир бу халқ истеъмоли товарларини етказиб беришга ҳалал бермоқда ва меҳнат интизомига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Ўртоқ Каменцев номзоди нега бу қадар қизғин муҳокама қилинаётгани ва жуда кескин танқидий мулоҳазалар айтилаётганини тушуниб турибман, деди **Н. И. Рижков**. Чамаси кўп масалалар юзасидан қониқиш ҳосил бўлмаган. Мен бу муаммони обдон тушуниб турибман. Агар рўй-рост айтадиган бўлсам, мамлакат ташқи иқтисодий фаолиятидаги аҳвол депутатлар каторн мени ҳам ташвишга солмоқда. Яна бир неча ой ишлаганингиздан кейин давлатимизнинг ташқи иқтисодий алоқаларида содир бўлган аҳволни яна ҳам чуқурроқ билиб олиш имкониятига эга бўласиз, деб ўйлайман. Бу аҳвол сира жўн эмас.

Менинг барча комплекслар билан шуғулланишимга тўғри келади. Аммо шуни айтишим керакки, давлатимизнинг ташқи иқтисодий аҳволи менда, айниқса кўп ташвиш ва таҳлика уйғотмоқда. Бугун кир порошоги йўқ, лекин, ҳар ҳолда яшаса бўлади. Ҳозир совун йўқлиги ёмон. Бироқ бир-икки ой сабр қилса бўлади. Аммо ташқи иқтисодий стратегиямизда хато қилсак, бунинг жабрини ўзимизгина эмас, фарзандларимиз ва невараларимиз ҳам тортишади. Шунинг учун ҳам мен бу ишга ҳамиша жуда эҳтиёткорлик ва босиқ-вазминлик билан қарайман.

Бу масалада ҳамиша иккита зиддият бор. Бу келажакка мўлжалланган иқтисодий стратегиядир. Бу ерда ўртоқлар, нега энди ёғоч-тахта, нефть, газни сотяпмиз, деб бу ҳақда жуда адолатли гапиришди. Менинг фикрим ҳам шундай. Ўзимизни ҳам, болаларимизни ҳам, невараларимизни ҳам талон-торож қилмаслигимиз керак. Аммо айни вақтда бугун қандай яшашни ҳам ўйлаш керак. Юқорида мен айтган икки зиддият ана шудир, улар ҳамиша тўқнаш келмоқда.

Эҳтимолки, бугун мамлакатимизнинг товар оборотини камайтириш, хом ашё товарларини сотишни озайтириш тўғри бўлар. Модомики шундай экан, иккинчи масалани ечиш керак. Унда бугунги кун муаммолари нима бўлади? Халқни боқиш учун бизга 50 миллион тонна дон керак. Бугун биз шунча донни сотиб олишдан воз кечишимиз мумкинми? Мен ўзим биринчи бўлиб мамнуният билан воз кечган бўлур эдим. Унда мамлакатнинг ҳоли нима кечади? Гўшт-сут етишмаяпти. Мабодо ҳозир ана шу харидни қилмасак, кўпгина озиқ-овқат маҳсулотларига карточка системасини жорий этишимиз лозим бўлади.

Қарзлар ҳақида гапирмоқчиман. Ҳам сўлдан, ҳам ўнгдан танқид қилишмоқда. Баъзилар ташқи қарз нега кўпаймоқда, деб сўрашяпти. Кўпаяётганлигининг боиси, афсуски, шундаки, топган-тутганимизга яраша яшаётганимиз йўқ. Қарз олиб яшаяпмиз. Бу бир жиҳатдан, бошқалар эса нега сиз кўп қарз олмаяпсиз, деб сўрашяпти. Нега сиз ана шу қарз эвазига бугун мамлакатимизда яхши социал муҳитни вужудга келтириш учун зарур бўлган нарсаларни сотиб олмаяпсиз, — дейишмоқда. Ҳозир вазият шундайки, ҳеч ким ҳеч кимга қарзини умуман тўлаётгани йўқ. Бошқа бирор-бир мамлакат ҳақида шундай дейиш мумкин. Лекин бизнинг мамлакатимиз ҳақида бундай деб бўлмайди. Биз қарз олиб, уни қайтаряпмиз. Биз буюк давлатмиз. Биз улуғ салтанатмиз. Агар биз пул олсак, уни қайтариш керак. Бу давлатнинг нуфузидир.

Шунинг учун биз шу йилларда қарзни жуда эҳтиёткорлик билан олдик. Биз яқинда қарз олдик, бу ҳақда матбуотда ҳам ёзилди. Бундан муддао озиқ-овқат ва енгил саноат учун 2 миллиард сўмлик технология ускунаси сотиб олишдир. Заводларимиз ишни эндигина бошлашяпти, биз шу қарзларни оляпмиз. Аммо биз бир неча йилдан кейин жуда оғир аҳволга тушиб қолишни ўйламай иш қилишимиз жуда хавфли бўлур эди. Бу муаммоларга босиқ-вазминлик билан ёндашиш зарур.

Н. И. Рижков, аввало система бунёд этиш керак, деб таъкидлади. Ҳамонки икки ярим йил мобайнида биз, аслида ташқи иқтисодий алоқалар, ташқи савдо монополизмини қақшатган эканмиз, бу ўртоқ Каменцев бошчилигидаги ташқи иқтисодий комплекснинг бисоти эмасми? Шу давр мобайнида система бунёд этилди. Ҳозир эса барчага савдо-сотиқ қилиш имконияти берилмоқда. Шундай бўлиши учун ўртоқ Каменцев жуда фаол ишлади. У ташқи иқтисодий алоқаларни демократиялаш учун ҳаракат қилаётган кишилардан бирдир.

Стратегия ҳақида гапирадиган бўлсак, бундай стратегия бор, у тасдиқланган.

М. С. Горбачев: Фойдали, жиддий ва муҳим мунозара бўлмоқда, деб ўйлайман. Мунозарани юмалоқ-ёстиқ қилиб, йиғиштириб қўймаслик керак. Сиёсатимизнинг ана шу йўналиши ҳақиқатан ҳам батафсил ўрганилиши ва тубдан ўзгартирилиши керак. Барча мулоҳазалар, жумладан ҳис-туйғу жўш уриб айтилган мулоҳазалар ҳам тўғри.

Ҳукумат тузиш юзасидан бизнинг барча ишимизни шубҳа остига олаётган ўртоқларнинг фикрига қўшилмоқчи эмасман, холос. Биз рўй-рост гапириш ҳақида келишиб олганмиз. Ҳаммамизнинг юкимиз битта. Лекин бу ўртоқ Каменцев номзоди муҳокама қилинганида бўлган мунозаранинг теранлиги, мазмундорлиги ва аҳамиятини инкор этмайди.

Мажлисда бошқа ишлар билан банд бўлган анчагина депутатлар иштирок эта олмагани учун В. М. Каменцевни тасдиқлаш тўғрисидаги масалани бирмунча кечроқ узил-кесил ҳал этиш мақсадга мувофиқ, деб топилди.

Танаффусдан кейин СССР Олий Совети Раисининг биринчи ўринбосари **А. И. Лукьянов** раислик қилди.

Н. П. Лавероvни СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, СССР фан ва техника давлат комитетининг раиси этиб тайинлаш тўғрисида таклиф киритилади.

Н. П. Лаверов саволларга жавоб берар экан, Ватанимиз илм-фанини янада ривожлантириш, мамлакатда фан-техника тараққиётини жадаллаштириш йўллари тўғрисидаги мулоҳазаларини айтди, айни вақтда у агар шу лавозимга тайинланадиган бўлса, тез орада тўлароқ, кенгроқ программа билан минбарга чиқишга тайёр эканлигини таъкидлади.

Н. П. Лаверов инсон, унинг эҳтиёжлари барча илмий тадқиқотларда биринчи ўринда туриши керак, деган фикрни айтди. У ҳозир тадқиқот ишидаги мавжуд қолоқликка тезроқ барҳам берадиган, мазкур ишни жаҳоннинг етакчи мамлакатларига мос замонавий даражага чиқаришга имкон берадиган фан-техника сиёсати зарурлигини уқтирди.

Устун йўналишларни тўғри танлаш, чет эллардаги ютуқларни шунчаки такрорламай, балки фундаментал тадқиқотлар ва ечимлардан фойдаланиб, совет фани ва техникасига кўпгина соҳаларда шиддат билан илгарилаб кетишга имкон берадиган программаларни ишлаб чиқиш асосий вазифадир — нотиқнинг бу борадаги фикри ана шундай. Шу муносабат билан номзод фан-техника ечимларини рағбатлантиришда, жумладан бошқа мамлакатлар олимлари билан биргаликда бажариладиган ана шундай ечимларни рағбатлантиришда кредитлардан фойдаланган маъқул, деди. Унга махсус илмий фонд яратиш ғояси манзурдир, бундай фонд тадқиқотчиларнинг, жумладан марказдан наридаги олий мактабларда ишлаётган тадқиқотчиларнинг активлигини оширган бўлур эди. Айни вақтда нотиқ конкурс йўли билан танлаб олишни ғайрат-шижоат билан қўлланиш мумкин, деб ҳисоблайди. Биз илғор мамлакатлар, жумладан Япония, ГФРни техника ва технология соҳасида қачон қувиб етамиз, деган саволга жавоб бериб, номзод бир қанча йўналишларда СССР жаҳонда етакчи ўринни эгаллаб турибди, деб уқтирди, аммо барча резервлар тўла ишга солинганида, барча рағбатлантириш воситалари ҳаракатга келганидагина туб ўзгаришга эришиш мумкин, деб таъкидлади. Ҳозирча эса тўсиқлар жуда кўп, деб тан олди нотиқ.

Номзод ўз нутқида фан-техника ечимларидаги иқтисодий методларни ривожлантириш ва такомиллаштириш зарурлигига кўп эътибор берди. Унинг фикрича, ана шундай методлар билан бир қаторда энг янги ютуқлардан фойдаланишдан корхоналарнинг жуда манфаатдорлигига ёрдам берадиган турлича маънавий рағбатларни ҳам ишга солиш керак. Маблағларни устун тадқиқотларга тақсимлаш муаммосини ҳам у муҳим деб атади, бу муаммони, унинг фикрича, идоралараро негизда мустақил кишилардан тузилган кенгаш орқали ҳал этиш керак. Бу ўринда гап программалар ва мавзуларнинг ўзига хос конкурси тўғрисида бориши лозим. Нотиқ сийқаси чиққан бир қолипдаги ишларни қаттиқ танқид қилди, фан билан ишлаб чиқаришнинг бирлашувини маъқуллаб гапирди.

У ҳар бир тармоқда хўжалик ҳисобидаги илмий майдонлар вужудга келтирилиши зарур, деб таъкидлади, улар турли ғояларни ишлаб чиқиш ва жорий этиш, илмий коллективларнинг рақобат принципини кенг кўламда қўллаш билан шуғулланган бўлур эди.

Н. П. Лаверовнинг номзодини муҳокама қилиш бошланади.

Номзод Давлат комитети программаларини амалга ошириш борасида ҳозирги вазият таҳлилини тақдим этмади, деди депутат **В. И. Кисин**. Аввало, бу программалар ҳаддан ташқари катта, рўёбга чиқариш мураккаб программалар бўлиб, уларнинг барча маблағ ва қувватлар ишониб топшириладиган ягона хўжайини йўқ. Бугунги кунда комитетнинг фаолияти Фанлар академияси системасидан, унинг институтлари ва олий ўқув юртларидан жуда ажралиб қолган. Кейинги вақтларда биз мамлакатдагина эмас, шу билан бирга Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши доирасида ҳам хўжалик ҳисоби муносабатлари системасига киряпмиз, буни эса эътиборга олиш керак, деб ҳисоблайди нотиқ.

Депутат олий ўқув юртларининг илмий базасидан фойдаланишдаги камчиликларга ҳам тўхталди ва Давлат комитетига мана шу қайта ташкил этилган структурага бош бўлишни тилади.

Депутат **А. Акаев**нинг фикрича, кўриб чиқилаётган лавозимга номзод қуйидаги мезонларга мос бўлиши лозим: истиқболни яхши тасаввур этадиган катта олим бўлиш, кенг миқёсли илмий тадқиқотларни ташкил этиш тажрибасига эга бўлиш, қатъий ҳаракатларга қодир инсон бўлиш керак. Академик Лаверов мана шу талабларга тўла мос келади.

Депутат **М. М. Сафин** номзодни қувватлаб, қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш хусусидаги мулоҳазаларини билдирди. У ҳозирча халқ хўжалигига жорий этиш учун зарур ишланмалар ва технологиялар йўқлигини айтди ҳамда Н. П. Лаверовнинг нутқида бу ҳақда ҳеч нарса дейилмаганини муносабати билан таассуф билдирди. Ҳозир қишлоқ хўжалиги донли ва техника экинларининг, гречиханинг янги навларига, чет эллардагидек яхши техникага жуда муҳтождир, деди депутат. Агар олимлар кўп йиллар мобайнида ўз кашфиётларини ишлаб чиқаришга жорий этишмаётган экан, улар бирон нарса қилишяпти, деб айтиш мумкинми ахир.

Нотиқ шуни таъкидладики, сессияда барча хатолар учун ҳукумат айбдор деб кўп гапиришмоқда, аммо бунинг учун долзарб муаммоларни ҳал этиш билан шуғулланмаётган иттифоқдош ва автоном республикаларнинг ҳукуматлари ҳам айбдор эканлигини ҳеч ким гапирмади.

Депутат **М. Шаханов** минбарга чиқади. У мамлакатнинг турли районларидаги экология муаммоларига тўхталди. Жумладан, нотиқ, экология — шундай бир фронтки, бунда биз ҳозирча жуда катта талафотлар кўряпмиз, деб таъкидлади. Масалан, Азов ва Байкал бўйича уларни қутқариш учун аллақачон математик моделлар мавжуд. Орол бўйича нима учун бундай модел шу пайтгача йўқ? Натижада, Оролга доир қарорлар шошма-шошарлик билан қабул қилинди, бу эса жуда катта заводни чизмаларисиз барпо этиш билан баробардир. Депутат Н. П. Лаверовнинг номзодини қўллаб-қувватлаб, уни айтилган фикр-мулоҳазаларни ўзининг келгуси фаолиятида эътиборга олишга чақирди.

Н. П. Лаверов кўпчилик овоз билан СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, СССР фан ва техника давлат комитетининг раиси этиб тайинланади.

Сўнгра **А. И. Лукьянов** кўриб чиқиш зарур бўлган жорий масалалар юзага келганлигини маълум қилди.

СССР Конституцияси ўзгаргунга қадар, деди у, СССР Олий Совети Президиуми баъзида СССР Бош прокурорининг тақдимномаларига мувофиқ унга истисно тариқасида айрим шахсларни, яъни оғир жиноятлар қилишда айбланаётган шахсларни қонунда кўзда тутилган тўққиз ойлик муддат тамом бўлган, терговэса тугамаганида ҳибсда сақлаш муддатини узайтиришга ижозат бериб турди. Бундай ҳодисалар ғоят катта ўғирликлар, порахўрликлар, мансабдор шахсларнинг суиистеъмолчиликлари бўйича энг мураккаб группавий ишларга тааллуқли эди.

Эндиликда СССР Олий Совети Президиумининг ҳуқуқ доираси ўзгарди. Аммо бундай масалалар юзага келиб турибди. Бош прокурор, ички ишлар министри ва давлат хавфсизлиги комитетининг раиси Олий Советга мурожаат этиб, айрим ишлар юзасидан айбланувчиларни ҳибсда сақлаш муддатини узайтиришда СССР Бош прокурорига муваққат ваколатлар беришни илтимос қилдилар. Гап айрим мураккаб ишлар тўғрисида боряпти.

Нотиқ, қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комитети СССР Олий Совети Президиумининг топшириғига биноан, А. Я. Сухарев, В. В. Бакатин ва В. А. Крючковнинг тақдимномасини кўриб чиққанлигини маълум қилди.

Комитет раиси **С. С. Алексеев** ахборот берди, у депутатларнинг саволларига жавоб қайтарди.

Муҳокамада депутатлардан **Ф. М. Бурлацкий, М. А. Бочаров, Р. А. Медведев, В. И. Воскобойников, Ю. В. Голик, С. А. Цыпляев** ва бошқалар иштирок этдилар.

СССР Бош прокурори **А. Я. Сухарев** тергов муддатини узайтириш зарур бўлган ишларни таърифлаб берди. Яхши қонунни ишлаб чиқиш керак, деб таъкидлади депутат, ваҳолонки ҳозир бизда шундай қонун йўқ, акс ҳолда бундай воқеалар кейинчалик ҳам юзага келиши мумкин.

Ўн учта иш юзасидан тергов муддатини бир марта узайтириш тўғрисида қарор қабул қилинади.

Мажлисда жорий турмушга доир бошқа масалалар ҳам муҳокама этилди.

СССР Олий Советининг сессияси 3 июлда ўз ишини давом эттиради.

* * *

Куннинг иккинчи ярмида Олий Совет комитетлари билан Иттифоқ Совети ва Миллатлар Совети комиссияларининг мажлислари бўлди. Уларнинг планлари ва бундан буёнги фаолиятини ташкил этиш билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинди.

(ТАСС).

Дунё овози

ПАРИЖДА СОВЕТ МАТБУОТ МАРКАЗИ ОЧИЛДИ

ПАРИЖ, 30 июнь. (ТАСС). Франция пойтахтида КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Советининг Раиси М. С. Горбачевнинг бу мамлакатга яқинда расмий ташриф буюриши муносабати билан совет матбуот маркази ташкил этилди. Бугун у «СССР халқ депутатлари съезди ва совет қайта қуришининг истиқболлари» мавзусидаги матбуот конференцияси билан ўз ишини бошлади. Бир группа СССР халқ депутатлари, таниқли жамоат арбоблари журналистларнинг саволларига жавоб беришди. Халқ депутатлари съездининг якунлари, СССР Олий Совети сессиясининг иши, социал-иқтисодий, миллий ва баъзи бошқа муаммолар, жумладан, бўлажак Совет—Франция муносабатларига тааллуқли муаммолар ҳақида гап борди.

Матбуот конференцияси унда ҳозир бўлган журналистларда зўр қизиқиш уйғотди.

Тарихий обида

Жаҳондаги энг машҳур ибодатхона — Афина Акрополидаги Парфенонни бунёд этиш осон бўлмаган, лекин уни тиклаш эса янада мушкул иш. Парфенонни таъмирлаётган грек ишчилари ва таъмирчилари ана шундай демоқдалар. Милоддан аввал V асрда Иктин ва Калликратлар ҳайкалтарош Фиди билан ҳамкорликда ибодатхонани бунёд этишганди. У ёнғинлардан, зилзилалардан ва келгинди босқинчилар ваҳшийлигидан қаттиқ зарар кўрди. XVII асрда турклар Парфенонни ўқ-дори омборига айлантиришди, кейинчалик венецианликлар Акрополни қамал этиш чоғида уни портлатишди.

Парфенонни таъмирлаш ишлари бир неча йил муқаддам бошланган. Ибодатхонани тиклаш ишларида салкам ўттиз таъмирчи меҳнат қилмоқда. Улар обиданинг вайрон бўлган етти юзга яқин катта ва кичик бўлагини ўз жойига қўйишлари ҳамда минглаб янгисини тайёрлашлари керак. Таъмирчилар келажак авлод учун жаҳон архитектура дурдонасини сақлаб қолиш йўлида ўз маҳорат ва куч-ғайратларини ишга солмоқдалар.

Афина Акрополи ЮНЕСКО томонидан жаҳон маданияти мероси ёдгорлиги, деб эълон қилинган. Шу муносабат билан яқинда Акрополда ёдгорлик тахтаси очилиши маросими бўлиб ўтди.

А. РЎЗИЕВ сурати.

СУДАНДА ҲАРБИЙ ТЎНТАРИШ

ХАРТУМ, 30 июнь. Эрта тонгда Судан пойтахтида ҳарбий тўнтариш содир бўлди. Бригада генерали Умар Хасан Аҳмад ал-Башир қўмондонлигидаги армия қисмлари президент саройини, Министрлар Кенгаши, радио ва телевидение биноларини, бошқа давлат муассасаларини ишғол этдилар. Армия шаҳарнинг асосий кўча ва йўллари, кўприкларини назорат қилиб турибди. Хартумда осойишталик сақланмоқда.

Ҳокимиятни босиб олган ҳарбийларнинг баёноти Омдурман радиоси ва телевидение орқали эшиттирилди. Баёнотда Судан Бош министри Содиқ ал-Маҳдий ва унинг ҳукумати мамлакат муаммоларини ҳал этишга қодир эмасликда айбланади. Мамлакатдаги иқтисодий аҳвол ниҳоят даражада ёмонлашганлиги, ҳукумат жанубда тинчлик ўрната олмаганлиги, Дарфур регионида турли қабилалар ўртасидаги қуролли тўқнашувларни тўхтатишга муваффақ бўлмаганлиги ҳам қайд этилади. Баёнотда таъкидланишича, Судан халқаро жиҳатдан батамом яккаланиб қолди, жанубнинг қўзғолончилар ҳаракати эса «халқаро майдонда тобора янги-янги позицияларни қўлга киритмоқда». Кейинги вақтлари Судан билан баъзи қўшни мамлакатлар ўртасидаги муносабатлар чигаллашганлиги уқтириб ўтилади.

Генерал Умар Хасан Аҳмад ал-Башир бир қанча декретларни эълон қилди. Ана шу декретларга мувофиқ, муваққат конституциянинг амал қилиниши тўхтатилади, фавқулодда ҳолат эълон қилинади, Судан парламенти, Министрлар Кенгаши ва олий кенгаши тарқатилади. Сиёсий партиялар, касаба союзлари ва бирлашмалар ҳам тарқатиб юборилди, диний ташкилотлар бундан мустаснодир. Митинг ва йиғилишлар тақиқланади.

(ТАСС).

• *Партия турмуши: қайта қуриш чорраҳаларида*

САБАБЛАР КЎП

АММО ФАРҒОНА ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИ БУНДАН ТЕГИШЛИ ХУЛОСА ЧИҚАРИБ ОЛДИЛАРМИ?

Тўполон ва жанжаллар пайтида ёндирилган уйларнинг кули ҳали совугани йўқ. Фарғонани ларзага келтирган мудҳиш воқеалар эпкинида 99 киши ҳалок бўлди. Мингдан ортиқ одам жароҳатланди. 700 дан кўпроқ уй, 27 давлат объектига ўт қўйилди ва талон-торож қилинди. 275 та транспорт воситаси ёндириб юборилди. Энг ёмони, водийда йиллар давомида ёнма-ён яшаган, очликни ҳам, тўқликни ҳам бирга баҳам кўрган ўнлаб миллат кишилари орасидаги муносабатга дарз кетди.

— Неча кундан буён битта саволга жавоб топаолмай ҳайронман, — деди ҳаяжон билан Фарғона область партия-хўжалик активи йиғилишида сўзга чиққан Қўқон шаҳар партия комитетининг биринчи секретари Х. Мусабеков. — Нега бундай воқеа ёшлари одобли ва меҳнаткаш бўлган Фарғонада, шоирлари, севимли санъаткорлари, қўрқмас инқилобчилари ва байналминалчилари билан ном чиқарган диёрда юз берди? Нега?..

Дарҳақиқат, нега?

Актив қатнашчилари мана шу кунларда Фарғона области аҳолиси виждонини қийнаётган жуда ҳам оғир дард ва саволларга жавоб изладилар.

— Бу пухта тайёрланган, узоқни кўзлаб планлаштирилган сиёсий иғвогарлик эди, — деб қайд этилди область партия комитетининг биринчи секретари Ш. Йўлдошев докладида. — Партия комитетларига, қурол-яроғ ва ўқ-дори сақланадиган милиция бўлимларига ҳужум, партия ва совет ходимларини жисмоний қийнаш, вокзаллар, саноат корхоналарини куч билан эгаллаб олишга уриниш мана шулардан далолат беради. Зимдан туриб, тўполонларни йўналтириб турган кимсалар областнинг қулай географик ўрнини ҳисобга олиб, қўшни областлардаги маҳаллий аҳоли ҳам шу ишга қўшилиб кетади, деб ўйлаганлар.

Йиғилишда узоқ йиллар давомида областда вужудга келган мураккаб иқтисодий, социал ва экологик муаммолар ҳам иғвогарлар қўлида дастак бўлганлиги таъкидланди. Ўн минглаб ишсизларнинг борлиги, кўп оилаларнинг уй-жойи йўқлиги, аҳоли жон бошига озиқ-овқат маҳсулотлари истеъмол қилишда областнинг республика бўйича энг қуйи ўринлардан бирида туриши, жиддий экологик вазият — буларнинг ҳаммаси аҳолининг ҳаққоний норозилигига сабаб бўлди. Пахта яккаҳокимлиги келтириб чиқарган муаммолар ҳам ўз салбий хизматини ўтади, албатта. Яқин йилларда ҳам экин майдонларининг 80—85 процентида, баъзи районларда эса ҳатто 90 процентида пахта етиштирилаётган эди.

Йиғилишда идеология ходимларининг бу соҳада йўл қўйган сусткашликлари ҳам низонинг аланга олишига сабаб бўлди, деган фикр билдирилди. Албатта, бу фикр-мулоҳазаларда жон бор. Идеология ишидаги нуқсонлар, айниқса, Қувасой шаҳрида юз берган воқеалар оммага ўз вақтида тўғри тушунтириб берилмаганлиги маълум. Аммо юз берган фожиа илдизларини фақат биргина идеология ишининг бушлигидан излаш етарли бўлмайди.

Кейинги йилларда ташкилий-партиявий ишларда йўл қўйилган бир қатор жиддий хатолар ҳам областдаги умумий аҳволнинг барқарорлигига анча путур етказди. Аммо негадир обкомнинг биринчи секретари Ш. Йўлдошев қилган докладда ҳам, кўпгина нотиқларнинг сўзларида ҳам масаланинг ана шу томонига етарли баҳо берилмади. Ҳолбуки, 50 га яқин миллат вакиллари истиқомат қиладиган, экологик вазият танг аҳволга келган йирик индустриал шаҳарлардан бири — Қувасойда шаҳар партия комитетини тугатиб хатога йўл қўйилганлиги аён бўлди. Миллатлараро муносабатлар бирмунча мураккаб ҳисобланган шаҳар коммунистлари қандай асосларга кўра ўз бош штабларидан маҳрум қилиндилар? Коммунистлар илгари бу ҳақда ташвишланишларини билдирган эдилар. Бироқ, афсуски, уларнинг ҳақли талабларига ҳеч ким қулоқ солмади. Ўтган йили Ёзёвон районини тугатиш пайтида ана шу тарзда аҳолининг истак ва талаблари ҳисобга олинмади. Тарихан таркиб топган икки районни сунъий равишда бирлаштириш қанчадан-қанча кадрларни сарсон қилди, уларнинг ишдан кўнглини совутди. Қайта қуриш талаблари асосида ўз иш услубини тубдан янгилаб олиш ўрнига ҳамон маъмурий-буйруқбозлик услубида ишлаётган баъзи раҳбарларнинг ўзбошимчалиги билан областда ўнлаб колхоз ва совхозлар асоссиз тарзда бирлаштириб юборилди.

Кундалик ҳаёт реал шароитлар ҳисобга олинмай уюштирилган бундай «бирлашув»ларнинг таги пуч эканлигини кўрсатди. Бу хўжаликларнинг деярли ҳаммаси ҳозирга келиб қайтадан ажралиб кетди. Биргина мисол: 1986 йилда Олтиариқ районидаги «Ўзбекистон» колхози составидан «Янгиобод» колхози ажралиб чиқди. Аммо кимларнингдир айби билан орадан бир йил ўтмай бу хўжалик «Иттифоқ» колхозига қўшиб юборилди. 1989 йилнинг бошида эса «Янгиобод» янгитдан «Иттифоқ» колхозидан ажратилиб, мустақил хўжаликка айлантирилди. Кадрлар ўзини омонат сезиб қоладиган бундай аҳвол иш унумига жиддий салбий таъсир кўрсатиши, одамлар бесарамжон бўлиб, ҳатто турли норозиликлар туғилиши табиийдир.

Ҳуқуқ-тартибот органлари тайёрланаётган жиноий ҳаракатлар ҳақида оператив маълумотларга эга бўла туриб, воқеаларнинг олдини олишда сусткашликка йўл қўйдилар. Ҳолбуки, бу бебошликларга ойлаб, ҳатто йиллаб тайёргарлик кўрилганлиги сезилиб турибди. Кўпларнинг ёдида бор, ўтган йили «Коммуна» газетаси ва «Муштум» журнали саҳифаларида Марғилон шаҳрида аллақандай «янги жамият қурувчи» кимсаларнинг республика съезди бўлиб ўтганлиги, съездда улар ўз ҳаракатлари программаси ва уставини тасдиқлаганликлари ҳақида танқидий мақола босилиб чиққан эди. Албатта, Марғилон воқеаларини айни шу ташкилот билан боғлаб бўлмайди. Марғилонлик партия ва меҳнат ветерани Ў. Аҳмедов шу йил 22 январь куни ўз маҳалласида 70 дан ортиқ ёшланглар тўпланиб, аллақандай варақага қўл қўйишгани, бошқа шаҳардан келган унсурлар ёшларни йўлдан тойдиришга ҳаракат қилаётгани ҳақида тегишли органларга хабар берган эди. Область ички ишлар бошқармаси ходимлари вужудга келган вазиятни чуқур ва атрофлича таҳлил эта билмаганликлари, содир бўлган воқеаларнинг ортида боришгани фожианинг кучайишига сабаб бўлди. Актив йиғилишида баъзи норасмий ташкилотларнинг мусибатли тўқнашув содир бўлишида ҳиссаси бор, деган фикр олға сурилди.

— Тўғри, — деди обкомнинг биринчи секретари Ш. Йўлдошев йиғилиш сўнгида, — «Бирлик» ҳаракатининг айрим аъзолари томонидан мутлақо ўйланмасдан айтилган гаплар ва аҳолига қилинган мурожаатлар ҳам воқеанинг жиддий тус олишига сабаб бўлди. Аммо «Бирлик» ҳаракатига фақат қора чаплаш билан иш битмайди. Норасмий ташкилотлар олдинга сураётган ижобий ишларни ўрганиб, улар билан бирга масалаларни ҳал этиш, кишилар турмушини яхшилаш, жамиятда маънавий янгиланиш ишларини амалга ошириш ҳозирги куннинг муҳим вазифаларидандир.

Жиддий тортишув ва баҳслар билан ўтган йиғилиш қатнашчилари область социал-иқтисодий тараққиётида кескин бурилиш ясаш лозимлиги ҳақида якдил фикрга келдилар. Пахта яккаҳокимлигини тугатиш, боғлар ва узумзорлар майдонини тенг баробар кўпайтириш, аҳоли ихтиёридаги томорқаларни кенгайтириш, қишлоқларда ишсиз юрганларни иш билан тўла таъминлаш имкониятини берадиган корхоналар қуриш зарур. Миллатлараро муносабатларни янада мустаҳкамлаш учун чора-тадбирлар кўрилаверади. Ташкилий-партиявий, идеология ишларини ҳам жиддий қайта қуриш шу куннинг энг муҳим вазифасидир.

— Бизнинг йиғилишимиз нега июнь ойининг охирларида чақирилди? Нега 25 майда эмас, нега Қувасой воқеаларидан кейиноқ тўпланмадик? — деб куйиниб гапирди область уруш ва меҳнат ветеранлари кенгашининг раиси Б. Каримов. — Агар актив йиғилиши ўша кунлари ўтказилиб, тегишли чора-тадбирлар белгиланганида фожианинг олди олинган бўлмасмиди?

Йиғилиш аҳли истеъфодаги полковникнинг фикрини тўла қўллаб-қувватлади. Ҳа, актив йиғилиши кечикиб ўтказилди. Ана шу мисол ҳам область партия ташкилоти учун жиддий сабоқ бўлиши лозим.

А. ИБОДИНОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ИШЧИ ОТРЯДЛАРИ ҲАРАКАТДА

Ўзбекистон Ахборот Агентлиги редакцияларини Фарғона водийси областлари марказлари билан боғловчи телетайп аппаратлари кўпинча жанговар маълумотларга ўхшайдиган: «бунча кишидан иборат... бебошлар тўдаси... ёқиб юборди» қабилидаги хабарларни бермай қўйди. Мухбирларимизнинг жойлардан юбораётган хабарларида: «аҳвол ўз изига тушмоқда, у назорат қилинмоқда...» деган сўзлар кўп учрамоқда. Аммо ҳали тўла осойишталик бошланмаганлигини, лекин партия, совет, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари амалга ошираётган чора-тадбирларнинг самараси сезилаётганлигини ҳис қилмоқдамиз.

Бугунги кунда терговчилар жуда қаттиқ ишлашаяпти. Улар қотилликларга, зўравонлик хатти-ҳаракатларига, ўт қўйишларга алоқадор бўлган ҳар бир кишининг қай даражада айбдорлигини бирма-бир ва синчиклаб аниқлашлари лозим бўлади. Жўн бўлмаган шу иш ҳақида ҳали кўп ёзамиз. Ҳозир эса ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимлари, Ички ишлар министрлиги қўшинлари аскарлари билан биргаликда ақлдан озган бир гуруҳ тўдалар йўлини тўса олган, гражданларча ҳақиқий жасорат кўрсатган, можаронинг янада авж олишига йўл қўймасликка ёрдам берган кишилар ҳақида ҳикоя қилишни хоҳлардик.

Бу ерда гап жамоат тартибини сақлаш ишчи отрядлари ҳақида кетмоқда. Республикамиз учун бундай бўлинмалар янгилик бўлди, лекин ҳозирдаёқ дастлабки тажриба ҳам орттирилди.

Яқинда матбуот берган хабарларни эслайлик: Қўқон ишчилари шаҳарга бостириб кираётган бебошлар тўдасига Фарғона областида биринчи бўлиб жуда уюшган ҳолда қаршилик кўрсатдилар. Тўполончиларни, улар алдаган ва иғвогарлик йўлига бошлаган кишиларни шаҳар остоналарида милиция ходимлари ва Ички ишлар министрлиги аскарларигина эмас, корхоналарнинг меҳнаткашлари ҳам кўкракларини қалқон қилиб кутиб олдилар.

Бундай қаршилик турли районлар ва ҳатто бошқа областлардан келаётган кишилар ҳисобига мустаҳкамланаётган ҳужумчиларнинг айниқса ғазабини қўзғатди. Шаҳарга ёриб киришга муваффақ бўлган тўда бир қанча саноат корхоналарини эгаллашга уринди. Лекин улар ниятларига ета олмадилар: кўнгилли отряд ишчилари ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимлари билан елкама-елка туриб, кўпгина иншоотларни ҳимоя қила олдилар.

Қўқон шаҳар ички ишлар бўлими бошлиғи Тоҳир Охунович Муллажоновнинг фаол иштироки билан шу йилнинг апрель ойида жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликка қарши кураш, жамоат тартибини муҳофаза қилиш юзасидан Ички ишлар министрлиги органларига кўмаклашувчи республикада биринчи ишчи отряди ташкил этилганди. Биз май-июнь ойларидаги фожиали воқеаларга қадар ҳам, ана шу воқеалар давомида ҳам ва яқиндагина ҳам учрашган эдик. Ҳар бир учрашувимизда у кўнгилли ишчиларнинг ёрдамига жуда катта баҳо берарди. Тоҳир Охуновичнинг фикрига қараганда, улар милициянинг жамоат тартибини сақлаш борасидаги кўпдан-кўп тадбирларига шахсан аниқ ҳисса қўшибгина қолмай, айни вақтда ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг иш услубига, уларнинг хатти-ҳаракатларини уюштиришга ҳам сезиларли таъсир ўтказмоқдалар. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг аҳоли билан қалин алоқалари тўғрисидаги гаплар кейинги йилларда илк бор аниқ-равшан мазмун билан тўлдирилган бўлса, эҳтимол.

Шу йилнинг 12 апрель куни халқ депутатлари Қўқон шаҳар Совети ижроия комитети ишчи отрядлари тузиш ҳақида қарор қабул қилди. Унинг низоми ишлаб чиқилди, уларни маблағ билан таъминлаш манбалари аниқланди. Отряд аъзолари жамоатчилик вазифаларини бажараётган бутун даврда (одатда бу иш бир ой давом этади, шундан кейин кўнгилли отрядга янги кишилар танлаб олина бошлайди). Уларнинг асосий иш жойида ўртача маоши сақланади. Корхоналарнинг барча раҳбарлари бу қарорни яхши кутиб олдилар дея олмаймиз. Бир томондан уларни ҳам тушуниш мумкин: ҳозир ҳамма хўжалик ҳисобида ишламоқда, ҳар бир ходим ҳисобда туради, ҳар бир киши моддий самара беришини пойлашади. Иккинчи томондан эса, дастлабки ойлардаёқ бундай отрядлар жуда яхши ҳаракат қилганликлари маълум бўлди. Ҳозир ҳар бир корхона ўз вакилларини бундай отрядларга юборишга тайёр.

Баъзи рақамларни келтирамиз: меҳнат коллективлари дастлаб бундай отрядларга 91 кишини кўрсатишди. Кўплаб суҳбатлар ва муҳокамалардан сўнг, улар ҳар бирининг хоҳиши ҳисобга олингач, 62 киши қолди. Отряд аъзолари 17 апрелдан 19 майгача илгари судланган 1332 киши билан шахсан тарбиявий суҳбатлар ўтказишди. Кундалик рейдлар ва аҳолидан сўраб билиш натижасида ҳеч қаерда ишламаётган 949 киши аниқланди. Уларнинг 190 нафари ишга жойлаштирилди. Меҳнаткашлардан тушган 365 та ариза ва шикоят текширилди. Ушбу ариза ва шикоятларнинг кўпчилиги юзасидан милиция, совет ва партия органлари ходимлари билан биргаликда тез, амалий чоралар кўрилди. Паспорт режимига қандай риоя этилаётганлиги ҳам текширилди — натижада 113 нафар тартиббузар аниқланди. Ишчи отрядлари аъзолари иштирокида 11 та жиноят фош қилинди, яшириниб юрган 4 жиноятчи қидириб топилди ва қўлга олинди. Бундан ташқари фоҳишахоналар фош этилмоқда, ашаддий ароқхўр ва бангилар аниқланмоқда, тартиббузарлар ва безорилар ҳисобга олинмоқда.

Бу ишларнинг ҳаммаси фақат бир ой ичида бажарилди. Улар рақамларда қанчалик салмоқли бўлмасин, ҳамма нарсани кўрсатиб бериш мушкуллиги маълум. Мана, сизга яна «жонли» мисоллар келтирамиз. 7 май куни колхоз бозорига қилинган рейд чоғида участка инспектори А. Абдукаримов билан пахта заводининг ишчиси В. Мамажонов Н. Маражабов чўнтакка тушаётганида уни қўлга олишди ва тергов бўлимига олиб келишди. 11 май куни милиция лейтенантлари Б. Исмоилов, Р. Султонов ва ишчилар отряди аъзоси Яшнар Маҳмудов бир қатор жиноятлари учун қидирилаётган Р. Аҳмаджоновни жон талвасасида қаршилик кўрсатишига қарамай ушладилар. 16 май куни отряд аъзолари Қосим Халилов, Каримжон Мелиқўзиев, Маъруфжон Қаҳҳоров ва Бахтиёр Каримов наркотик моддалар истеъмол қилувчи шахсларни аниқлаш юзасидан ўтказилган тадбир чоғида беш нафар бангини қўлга олишда милиция ходимларига ёрдам беришди. Бангилардан кўкнори, наша, тиббий шприцлар ва игналар тортиб олинди. Бундай мисолларни яна келтириш мумкин.

Ҳозир Ўзбекистоннинг кўп шаҳарларида, юзлаб корхоналарида шундай отрядлар тузилмоқда. Лекин кўпчилик бундай отрядларни миридан сиригача тасаввур эта олмаяпти: Хўш нима ўзи бу, ўша халқ дружиналари эмасми? Шу маънода қўқонликларнинг тажрибаси кўпчиликка асқотиши мумкин.

Отрядда ишлаётган вақтларида унинг аъзолари тегишли махсус гувоҳнома, «МИО» ҳарфлари туширилган қўлбоғ оладилар. Шаҳар ижроия комитетидан тасдиқланган низомга кўра, отряд аъзолари ўз хизмат вазифаларини ўтаётган вақтларида тартибни бузаётган шахслардан ўзбошимчаликларни тўхтатиш, ҳужжатларини кўрсатишни талаб этиш ҳуқуқига эгадирлар, улар зарур бўлган тақдирда ушланган кишиларни ички ишлар бўлимига олиб келишади. Ташкилотлар ва корхоналар отрядга муттасил транспорт ажратишади. Отряднинг барча аъзолари ўз хатти-ҳаракатларида қонунга сўзсиз риоя этаётганликларини, барча ишларда қонунга амал қилаётганликларини таъкидлаш лозим.

Дастлабки иш ойлари ҳам ўтиб кетди. Ишчиларнинг ўзлари бундай отрядлар самарадорлиги ҳақида қандай фикр билдиришаркин? Уларнинг дунёқарашида, милиция ходимларига, ўз ҳамюртларига нисбатан муносабатларида бирор ўзгариш бўлдими?

— Ишчилар М. Соатов ва Ш. Иномиддинов саволимизга жавоб беришар экан, қуйидагиларни айтишди:

— Илгари биз ҳам, кўпчилик ўртоқларимиз ҳам милиционерлар фаолиятига ишончсизлик билан қарардик: участка инспекторларини ҳеч қачон жойидан топиб бўлмасди — улар нима билан шуғулланишлари ҳам номаълум, соқчи милиционерлар эса такасалтанг, ГАИ ходимлари эса юлғич бўлиб кўринишарди. Улар билан биргаликда ишлаётган ҳозирги вақтда, фикримиз бутунлай ўзгарди. Энди улар кеча-ю кундуз хизмат қилишларини, дам олиш куни ташвишли воқеа рўй берадиган бўлса чақириб қолишларини ва улар топшириқни бажариш учун тезда жўнаб кетишларини яхши биламиз. Очиғини айтсак, бирортамиз ҳам милицияга доимий ишга ўтишни хоҳламаймиз, чунки иш ниҳоятда оғир, заводимизда эса енгилроқ. Биргаликда ўтказган навбатчиликлар ва рейдларимиздан сўнг ҳар биримиз хоҳлаган пайтда ички ишлар бўлими ходимларига ёрдам беришга тайёрмиз.

Милиция ходимларининг ўзлари жамоат тартибини сақлашда ишчиларнинг иштироки ҳақида қандай фикрдалар? Қўқон шаҳар ички ишлар бўлимининг бошлиғи Т. Муллажонов шундай дейди:

— Бундан ҳаммамизга жуда катта фойда бўляпти. Энг муҳими милиция офицерлари ўртасидаги интизом ва масъулият ҳисси кескин ошди. Биз буни отрядлар иш бошлаган дастлабки кунлардаёқ ҳис этдик. Чунки ходимларимиз жамоатчиликнинг кундалик назорати остида ишлашмоқда. Бу биз аввалари одамлардан ажраб қолганлигимизни билдирмайди албатта. Бинобарин, бугунги иш услубимиз аввалдагига ҳеч ўхшамайди. Бажарилаётган ишлар, айниқса жиноят ва тартиббузарликларнинг олдини олиш борасидаги ишлар ҳажми кўпайди. Шаҳардаги тартиб тобора яхшиланиб бораётганлигини тўла ишонч билан айтиш мумкин.

Энди Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги жамоат тартибини сақлаш бошқармаси бошлиғи А. Я. Артемьевнинг фикрини эшитайлик.

— Ички ишлар органларида ишловчи ходимларнинг ўзлари билангина тартиб ўрната олмаслигимиз тўғрисида кўп гапирилган. Мана энди, ниҳоят, гап ва яхши ниятлардан амалий ишларга ўтдик. Бундай қадамга ортиқча баҳо бериш мушкул — у ҳаммамизда умид туғдирмоқда, ҳаммамизга куч-қувват бағишламоқда. Қўқонда, жамоатчилик отрядлари тузилаётган республиканинг бошқа шаҳарларида орттирилаётган тажрибани умумлаштириш, унинг энг яхши, энг қимматли томонларини аниқлаб олиш ва Ўзбекистоннинг барча районларига тарқатиш зарур. Ички ишлар органлари ходимлари отрядларнинг хатти-ҳаракатларини мувофиқлаштириб туришга, уларга турли методик, юридик ёрдам кўрсатишга тайёрлар. Бинобарин, бундай бўлинмалар вазият «аланга» олган пайтдагина эмас, ҳамма вақт керакдир. — Чунки «портлаш» рўй бермасдан олдин тартибни сақлаб туриш осонроқ эканлиги ҳаммага маълум.

...Фарғона водийсида, жумладан Қўқонда аҳвол ўз изига тушмоқда. Бугунги кунда кишилар осойишталигини ҳеч ким ва ҳеч қачон бузмаслиги учун бамайлихотир ҳамда аниқ бир мақсадни кўзлаб иш олиб бориш керак. Бунинг учун етарли асос бор.

Ғ. БОЛТАБОЕВ,
милиция капитани,
В. ГЛАДИЛОВ,
ЎзТАГ мухбири.
ҚЎҚОН—ТОШКЕНТ.

КАДРЛАР ЎҚУВИ

Тошкент Олий партия мактаби партия, совет ва идеология кадрлари малакасини ошириш факультетида Ўзбекистон, Тожикистан ва Туркманистон ССР министрликлари ва идоралари бошланғич партия ташкилотлари секретарларининг қисқа муддатли ўқув-семинари ниҳоясига етди.

Машғулотларда марксча-ленинча назариянинг долзарб масалалари ҳамда КПСС XXVII съезди ва КПСС XIX Бутуниттифоқ конференцияси қарорлари асосида жамият турмушининг барча томонларини амалда қайта қуришни рўёбга чиқаришда партия ташкилотларининг вазифалари, сиёсий системани тубдан ислоҳ қилиш муаммолари, партия, совет ва хўжалик органлари вазифаларини аниқ белгилаб қўйиш, миллатлараро муносабатларни такомиллаштириш, демократияни чуқурлаштириш ва социалистик қонунчиликни мустаҳкамлаш, КПСС билан Совет давлатининг ташқи сиёсати масалалари ўрганилди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, республика Давлат қурилиш комитетининг раиси Қ. Ҳ. Маҳамадалиев, республика прокурори Д. А. Усатов, Ўзбекистон ССР Олий суди раисининг биринчи ўринбосари А. В. Добронравов, ВАСХНИЛ академиги С. Н. Усмонов, бошқа олимлар, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг масъул ходимлари, республикадаги баъзи министрлик ва комитетларнинг раҳбарлари тингловчилар ҳузурида сўзга чиқишди.

Группаларга ажратилган семинарлар ва маълум бир мавзудаги машғулотларда иш услуби ва методларини қайта қуриш, бошқарув аппарати коммунистларининг куч-ғайратларини хўжалик механизмини қайта қуришни таъминлашга сафарбар этиш масалалари муҳокама қилинди, тингловчилар демократиялаш ва ошкоралик шароитида партиявий иш тажрибасини ўртоқлашдилар. Ўзбекистон ССР Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлиги, Дон маҳсулотлари министрлиги ҳамда Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетида ўтказилган сайёр машғулотларда тингловчилар партия ташкилотларининг қайта қуриш шароитидаги фаолияти билан танишдилар.

(ЎзТАГ).

«Совет Ўзбекистони» материаллари изидан

«Ёшларга муносабат ўзгарадими?»

Газетанинг шу йил 24 март сонида босилган юқоридаги сарлавҳали мақола юзасидан Қашқадарё область ва Қарши шаҳар партия комитетларидан расмий жавоблар олинди.

— Мақолада кўрсатилган фактлар тўғри, — дейилади **ҚАШҚАДАРЁ ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ КОМИТЕТИ**дан олинган жавобда. — Мақола Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари институтининг Қарши филиали студентлари ва Қарши қишлоқ хўжалиги техникуми ўқувчилари ўртасида, очиқ партия йиғилишларида муҳокама қилинди.

Ҳозирги вақтда ирригация институти филиали ётоқхонасида капитал ремонт бошланди. Бунга 95 минг сўм маблағ ажратилди. 1- ва 2-ётоқхоналарда ошхоналар ишлаб турибди. Ўқув корпусида 105 ўринли ўқув зали очилди. Қишлоқ хўжалиги факультетида миллий бадиий ансамбль ташкил этилди, гидромелиорация факультетида дискоклуб ва оркестр ишлаб турибди.

Қишлоқ хўжалиги техникумидаги учта ётоқхонада ремонт тугалланди. Душ, маиший хоналар ишлаяпти. Ленин хонасига телевизор ўрнатилди. Спорт секциялари ишлаб турибди. Ётоқхона студентлар кенгаши қайта сайланди.

— Мақола шаҳар партия комитетининг идеология бўлимида муҳокама қилинди. Келтирилган фактлар тасдиқланди. Шаҳар партия комитети бюро мажлисида «Шаҳар билим юртлари ётоқхоналаридаги шароит ҳамда ғоявий-тарбиявий ишларнинг аҳволи» ҳақидаги масала кўриб чиқилди, — дейилади **ҚАРШИ ШАҲАР ПАРТИЯ КОМИТЕТИ** жавобида.

Ётоқхоналарда ғоявий-тарбиявий ишларни кучайтириш, турмуш ва дам олиш шароитларини яхшилашнинг аниқ чора-тадбирлари белгиланди.

Партия, совет ташкилотлари раҳбар ходимларининг ёшлар билан учрашувлари ўтказилмоқда.

Шаҳар партия комитети ҳузурида ётоқхоналарда суҳбат, лекциялар ўтказиш учун лекторлар группаси ташкил этилган.

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари институтининг Қарши филиали коллективида маънавий муҳит соғломлашди. Таълим-тарбия, хўжалик ишларида тартиб ўрнатишга эътибор кучайди. Филиалнинг биринчи ётоқхонасида ремонт ишлари бошлаб юборилди.

Шаҳардаги барча ётоқхоналарда ремонт ишлари 15 августга қадар тугатилади.

Ётоқхоналарда ғоявий-тарбия ишларини кучайтириш, ишчи-ёшларнинг турмуш ва дам олиш шароитларини яхшилашни шаҳар партия комитети ўз назоратига олди.

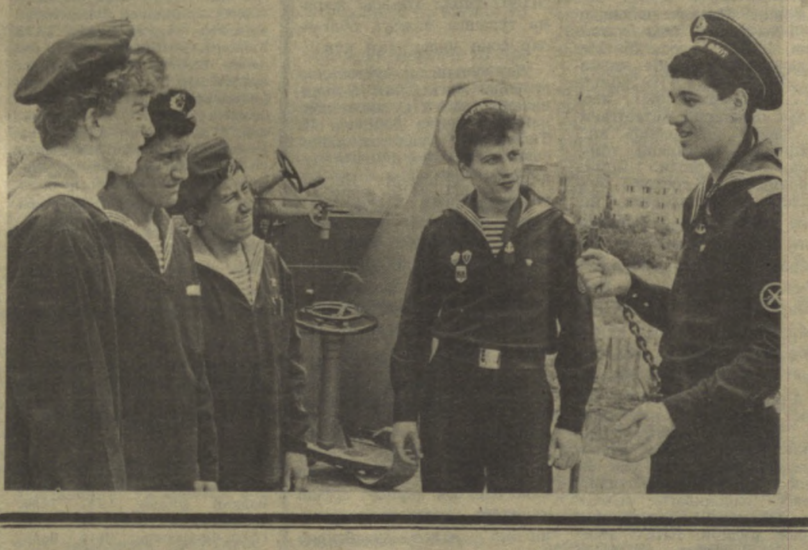

• *Бугун—Денгиз ва дарё флоти ходимлари куни*

ДАСТЛАБКИ ОДИМЛАР

Сув транспорти мамлакат ягона транспорт комплексининг таркибий қисми бўлиб, СССР халқ хўжалигида муҳим роль ўйнайди. Умумий фойдаланишдаги транспортда ташилаётган юкларнинг 7 проценти ҳамда жами юк ортиш-тушириш оборотининг 15 процентдан кўпроғи унинг ҳиссасига тўғри келади. Халқ хўжалигининг бир қатор соҳаларида, яъни хорижий давлатлар билан савдо-сотиқ юкларини ташишда, Чекка Шимол ва Узоқ Шарққа, Сибирнинг бир қатор районларига хизмат кўрсатишда сув транспорти аҳамияти тобора ўсиб бормоқда. Жумладан, Ўрта Осиё пароходчилигига қарашли Термиз дарё порти коллективи ҳам бу ишдан четда қолаётгани йўқ.

Сув транспорти ходимлари иқтисодий ислоҳотни рўёбга чиқаришга фаол киришдилар. СССР Денгиз флоти министрлигининг барча пароходчилиги ва корхоналари 1987 йил январидан тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи маблағ билан таъминлашга ўтди, 1988 йилдан эса РСФСР, Белоруссия, Қозоғистон ва Молдавиянинг — дарё пароходчилари ва сув транспорти корхоналари хўжалик юритишнинг янги шароитларида ишламоқда. Ислоҳот дастлабки кунларданоқ меҳнат коллективларини янада ғайрат билан ишлашга, иш самарадорлигини оширишга, юк ташишни кўпайтиришнинг интенсив омилларини ривожлантиришга янги куч бағишлади. Натижада ишлаб чиқариш коллективлари ўзлари ишлаб топган маблағлар эвазига социал муаммоларини муваффақиятли ҳал этиш имконига эга бўлдилар.

Бироқ тармоқ ходимлари олдида ҳал этилмаган масалалар, биринчи даражали вазифалар турибди.

Мана, ўн иккинчи беш йиллик тўртинчи йилининг ярми ҳам тугади. Дастлабки маълумотлар олти ой ичида дуруст натижалар қўлга киритилганлигини кўрсатмоқда. Тармоқ ходимлари денгиз ва дарё транспортини ривожлантиришдаги ижобий тенденцияларни мустаҳкамлашга, беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажариш учун мустаҳкам замин тайёрлашга даъват этилгандирлар.

Сиз суратда Тошкент денгиз мактабини битириб чиққан Олим Султонов (чапда)ни кўриб турибсиз. Бу ўқув даргоҳи курсантлари ўқишда ва жанговар тайёргарликда денгиз ва дарё флоти ходимларининг анъанавий байрамини муносиб кутиб олдилар.

А. РИСҚИЕВ сурати (ЎзТАГ).

УМУМИЙ ИҚТИСОДИЙ ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЧИСИГА

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги республика тармоқлараро раҳбар кадрлар малакасини ошириш институти «Ишлаб чиқариш-иқтисодий таълим системаси материаллари тўплами»ни тайёрлади. Тўплам министрликлар, идоралар, саноат корхоналари, колхоз ва совхозлардаги умумий иқтисодий таълим ташкилотчиларига мўлжалланган.

1987 йилда КПСС Марказий Комитети «Меҳнаткашлар сиёсий ва иқтисодий таълими системасини қайта қуриш тўғрисида» қарор қабул қилган эди. Унда ўқув жараёнини ташкил этишга бир қанча янгича ёндашувлар — оммавий иқтисодий ва касб-кор таълимини бирлаштириш, уни кадрлар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш давлат системасига уйғун равишда қўшиб юбориш, вақти-вақти билан ўқитишдан узлуксиз таълимга ўтиш кўзда тутилган.

Қарор икки йилдан буён амал қилиб келмоқда, аммо таҳлил шуни кўрсатдики, республикада кадрларни оммавий ўқитишда туб қайта қуриш содир бўлмаган. Амалиётчи ходимлар умумий иқтисодий таълим зарур ташкилий, кадрлар билан ва методик жиҳатдан таъминланмаётганлигини, хўжалик ва касаба союз органларининг сусткашлиги ва келишиб иш кўрмаслиги бунинг асосий сабаблари деб аташмоқда.

Оммавий иқтисодий таълимда ҳар қалай содир бўлган ўзгаришлар эса юзаки тусда бўлиб, мактаб ва семинарларнинг номи ўзгардию, уларнинг моҳияти илгаригидек қолаверди. Ўрганилаётган курслар мазмуни бирмунча муҳимроқ бўлдию, аммо машғулотлар методикаси ва сифати ўзгармай қолди, ижтимоий кенгашлар составлари янгиландию, бироқ амалда улар ҳаракатларининг натижадорлиги ошмади.

Республика раҳбар кадрлар малакасини ошириш тармоқлараро институти бошқарув маслаҳатлари ва таълими марказининг ташаббуси билан чиқарила бошланган тўпламлар мазкур муаммоларнинг кўпини ҳал этишга ёрдам бериши керак. Тўплам тузувчилари таъкидлашганидек, бугунги кунда корхоналарда, тармоқларда жиддий, пухта ўйланган иш учун зарур бўлган деярли барча норматив ҳужжатлар қабул қилинган. Оммавий иқтисодий таълим оддий ташкилотчисининг бу ҳужжатларни қидириб топиб, жамлаши осон бўлмайди.

Бундан ташқари қабул қилинган ҳужжатларнинг кўпгина қоидалари айрим ноаниқликлардан ҳоли эмас, турли талқин этилишига имкон беради, малакали изоҳларни талаб қилади. Буларнинг ҳаммасини тўғри топа билишда чиқарилаётган тўплам ёрдам бериши керак.

Тўпламда оммавий ишлаб чиқариш-иқтисодий таълимнинг турли шакллари мазмунига, мақсадига ва хусусиятига қараб асосий тушунчалар, ўқув программаларининг таърифлари берилган, улар олдига қўйилган асосий талаблар баён этилган. Кейинчалик назарий материаллар ва изоҳлар билан бир қаторда умумий таълим ташкилотчиларига энг яхши пропагандистларнинг конкрет тажрибаси тўғрисида ахборот ҳам бериб туриши мўлжалланмоқда.

Тўпламни тузувчилар ишлаб чиқариш-иқтисодий таълим системасини янада ривожлантириш ва такомиллаштиришдан манфаатдор кишиларнинг барчасидан фикр-мулоҳазалар ва таклифлар олишдан мамнун бўладилар. Улар фикр-мулоҳаза ва таклифларни қуйидаги адресда кутадилар: 700077. Тошкент, Луначарский шоссеси, 75-уй, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги республика раҳбар кадрлар малакасини ошириш тармоқлараро институти, бошқарув маслаҳатлари ва таълими маркази.

(ЎзТАГ).

• Элбек таваллудининг 90 йиллигига

ЁРҚИН ИЗЛАР

Ўзбек совет адабиёти биносини қурганлар, ўзбек маданиятини барпо этганлар сафида Элбек (Машриқ Юнус ўғли) ҳам бор. У «Бу йўл тўғри, улуғ ва кенг бир йўлдир», «Замон тарбияси мендақаларни тўғри бир йўл билан олиб бормоқда», деб юрак-юрагидан ишонган ва сидқидилдан ижод қилган эди. Афсуски, шу юртим деб, шу элим деб, фидойиларча ижод қилиб турган бир пайтда, 1937 йилда, у ҳам ҳибсга олинди ва сургунда ҳалок бўлди.

Элбек туғилган оила камбағал эди. Элбек ўз таржимаи ҳолида «Отамнинг мендан бошқа болалари кўп бўлгани учун бизни боқа олмасди. Мен ёшликдан деҳқончилик ишларига берилдим. 1910—1911 йилларда жуда қийналдик ва шу натижада бошқа ака-укаларим каби мен ҳам уйни ташлашга мажбур бўлдим», деб ёзади. Улар беш ўғил, бир қиз эдилар. Элбек туғилган қишлоғи Хумсонни ташлаб Тошкентга келади, қароллик қилади. Бойларнинг зулмига дош беролмай, бириникидан қочиб, иккинчисига тутилади. Кўчаларда, аравалар устида тунайди, қилмаган иши қолмайди. «Хони» мактабида ўқир экан, тўғри сўзлиги учун «ахлоқсиз» деб ҳайдаланади, яна қайтади. «Намуна» номли етти йиллик мактабни икки йилда тугатади, 1919 йилда 8 ойлик ўқитувчилар тайёрлаш курсини тамомлаб, Нариманов номидаги техникумда дарс беради. Мустақил равишда ўзбек классик адабиётини, озарбайжон, форс-тожик ва рус адабиётини ўрганади. У араб, форс, рус тилларини яхши билар эди. Туркистон Маориф халқ комиссарлиги қошидаги илмий Советнинг илмий комиссиясига раислик қилганди. «Янги йўл» журналининг масъул котиби ва «Ўзбекистон совет адабиёти» журналининг ҳайъат аъзоси бўлган пайтларида бу кўп қиррали илми жуда қўл келди.

Элбек шу даврдаги замондош ижодкорлар Беҳбудий, Ҳамза, А. Авлоний, Фитрат, А. Қодирий, Чўлпон, Ботулар каби кўп қиррали ижодкор эди. (Элбек буларнинг кўплари билан дўст эди). У ўзбек маданияти ва ўзбек халқи маънавиятини бойитиш учун қўлидан қандай иш келса, шуни қилди. Элбекнинг тилшунослик соҳасидаги илмий мақола ва китоблари бир тилшуноснинг бир умрлик ишига тенг келади. Элбекнинг «Ўзбекча шаклдош сўзлар луғати» (1934) асари ўша вақтда Ўрта Осиё ва Қозоғистонда дастлабки илмий иш эди. Бу борадаги шундай иш орадан 40 йилча вақт ўтгач давом эттирилди. Элбекнинг ўзбекча «Маънодош сўзлар луғати» асари ҳам бўлиб, у босилмай қолган. «Ўзбекча шаклдош сўзлар луғати»да 416 тача сўзга изоҳ берилади, қатор сўзларнинг тўртта ва ундан ортиқ маъноси борлиги аниқ мисоллар билан исботланади.

Элбекнинг «Туркий тиллар қоидалари» асари ҳам қимматлидир. У миллий тилларнинг ривожланиши ва бойиши масаласида тўғри позицияда турганини қуйидаги фикри тўла тасдиқлайди: «Шубҳасиз, биз бошқа тиллардан сўз оламиз ва бунга қарши бўлиш тилнинг тарихидан хабарсизлик бўлар эди. Аммо сўз олишнинг чегараси бўлиши керак ва шу билан бирга ўз тилининг хусусияти, унинг ўсиши, ривожланиши йўлларини ҳам кўзда қаттиқ тутиш керак».

Элбек тил тўғрисида илмий-назарий ишлар қилибгина қолмади, ўз қарашларини ўнлаб дарсликларида амалга оширди. У «Бошланғич мактабда она тили» «Ёзув йўллари», «Ўрнак» (бошланғич мактабларнинг 1, 2, 3-йили учун), «Ўзбекча ўқиш китоби» (Ф. Сайфий, Ғарифхонов билан ҳамкорликда), «Билим» ўқиш китоби (бу ҳам ҳамкорликда) каби дарсликлар муаллифидир. Буларга рус ёзувчиларидан ўттиздан ортиқ таржималар киритилган. Булар орасида Пушкин, Лермонтов, Некрасов, Крилов, Л. Толстой, Чехов, Горький, Маяковский, Д. Бедний асарлари бор.

Элбекнинг яна бир ибратли ва қимматли иши, мероси бор. У ўзбек халқ ижодини чин дилидан севар ва қадрлар эди. Чунки унинг ўз сўзлари билан айтганда, «Халқ адабиёти жуда бой бўлиши билан бирга ўз даври ва ўша замон кишиларининг турмушларини ўз ичига олган қимматли адабий васиқадир». Элбек халқ қўшиқлари, эртаклари топишмоқларини йиғди. Халқ эртакларидан талайгинасини шеърий йўл билан баён қилиб «Эртаклар», ўзбек халқ қўшиқларини йиғиб «Ашулалар тўплами» номида нашр этди. Иккинчи китобда тўй-томошадан тортиб, азагача бўлган қўшиқлар қамраб олинган. Халқ китобни хурсандчилик билан қарши оларкан, унга Хоразм, Бухоро. Самарқандда тарқалган қўшиқлар кирса, яна нур устига нур бўлар эди, деган истак ҳам билдирди. Тўпловчи бу истакни ҳам рўёбга чиқарди ва кейинги нашрга ўша жойларда тарқалган қўшиқларни ҳам киритди. (Китоб 1935 йилгача уч бор чоп этилди). 1923 йилда нашр қилинган «Топишмоқ, мақол ва ашула» тўпламлари ҳам Элбек ташаббуси билан майдонга келган.

Элбек ўзининг бадиий ижодини 1917 йилдан бошлаганини айтади. У бир неча ҳикоялар китоби («Қўшчи Турғун», «Дадамат») ва тўққизта шеърий тўпламини нашр эттирди. «Тозагул» деган катта поэмасини алоҳида китоб ҳолида бостирди. «Ўзбекистон» поэмасини ёзди. Элбекнинг илк тўплами «Армуғон» (1921) деб аталиб, фақат масаллардан ташкил топган. Шарқ масалчилиги ва Крилов анъаналари давом эттирилиб ёзилган бу мўъжаз асарларда Элбек яхшиликни ҳимоя қилади, ёмонликни фош этади. Элбекнинг «Янги турмуш изловчи» ҳикояси бор. У бошқа ҳикояларида ҳам шу янги турмуш изловчи деҳқонларни кўрсатади, янги ҳаёт қурувчиларини «ҳозирги замонамиз қаҳрамонлари» дейди («Чирчиқ»).

Элбекнинг «Кўзгу», «Елқинлар», «Сезгилар», «Баҳор», «Меҳнат куйлари», «Шеърлар», «Чирчиқ бўйларида», «Ғунчалар» (охиргиси 1935 йилда) шеърий китобларининг руҳи янги ҳаётни улуғлаш, янги замонни барпо этаётган халқнинг меҳнатини куйлашдан иборатдир. Элбек янги тузумни, Октябрь неъматларини, Коммунистик партияни, улуғ Ленинни эътиқод ва имон билан мадҳ этди. «Қизил байроқ», «Пролетар марши», «Лена қурбонларига», «Октябрь байрамига», «Мотам», «Чирчиқ бўйлаб» каби шеърлари шу йўналишдадир. У бор овози билан «юртимиз соқчиси ва мададкори Компартия», «Ўзбекистон — ардоқли Ватанимнинг айрилмас қисми» деб ёзди. У мамлакатимиздаги барча миллатларнинг тақдири, йўли, мақсади ва орзу-армонини бир деб тушунар, бу туйғу унинг асарларининг қон-қонига сингиб кетган эди.

Шоир шеърлари самимий, содда, жўшқин. Уларда халқ қўшиқларига хос инсонийлик, меҳрибонлик, ўйноқилик ва самимият мужассам. Хумсон табиатига хос сербўёқлик, тиниқлик, поклик, улуғворлик ва шиддат бор. Элбек ижоднинг ҳамма соҳасида меҳр-муҳаббат билан қалам тебратар экан, битта нарсани — «кўзлаган тилакка тезроқ етиш»ни ўйлади. Афсуски, замонанинг катта хатоси — мудҳиш гурзиси унинг ҳам бошига тушди. Элбек бир асарида «ўлгунимча шеър, шеър деб ўлай», деб ёзганди. Шу эътиқодига содиқ қолди, аниқки, шу мустаҳкам имони унинг ҳаётини фожиали якунга олиб келди.

Халқимизнинг асл фарзандларидан бири ҳақидаги қисқа мулоҳазани якунлар эканман, бизнинг нoширлар, олимлар олдида Элбек меросини йиғиш, унинг бадиий асарларидан тортиб то илмий асарларигача, фольклорга доир барча ишларини нашр этиб, кенг китобхонлар оммасига етказиш вазифаси турганини алоҳида таъкидламоқчиман. Айни вақтда шоир номини абадийлаштириш чораларини кўрмоқ лозимлигини ҳам эслатиб ўтмоқчиман.

Салоҳиддин МАМАЖОНОВ,
профессор.

ЭЛ СОҒЛИГИ—ЮРТ БОЙЛИГИ

Хизмат доирасини кенгайтириб

● Қарши шаҳридаги 72-дорихона коллективи аҳолига хизмат кўрсатишнинг энг мақбул ва қулай усулларидан фойдаланиб, мижозлар ташаккурига сазовор бўляпти.

Бу ерда ҳар куни 350 хилдан ортиқ турли дори-дармонлар тайёрлашга эришилмоқда.

Дорихона хизматчилари шаҳарнинг 4—7-микрорайонларида истиқомат қилувчи уруш ва меҳнат ветеранларининг хонадонларига зарур дори-дармонларни етказиб бериш ишини ҳам йўлга қўйишди. Улар яқинда аҳолига хизмат кўрсатишни янада яхшилаш учун ишни бригада пудрати асосида ташкил этишга киришдилар. Бу эса хизмат кўрсатиш доирасини янада кенгайтириш имкониятини берди.

Суратда: дорихонанинг провизор-технологи Дилором Жўраева ва фармацевт Анна Гостина.

В. МОЛГАЧЕВ сурати.

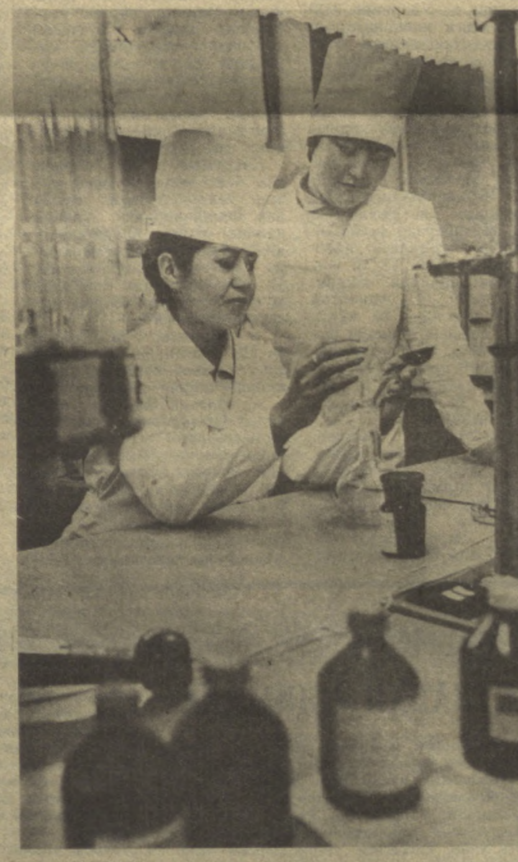

Саломатлик дўстлари

● Қорақалпоғистон автоном республика саломатлик дўстлари мактаблари, ҳунар-техника ўқув юртлари командалари ўртасида «Соғлиқни сақлашнинг ёш дўстлари» область слёти бўлиб ўтди.

Слётни Қорақалпоғистон Қизил Ярим ой жамияти область комитети ташкил этди. Ўзига хос мусобақада мактаблардан 9, қишлоқ мактабларидан 13, ҳунар-техника ўқув юртларидан 13 тадан команда иштирок этди. Шаҳар мактаблари орасида Нукусдаги Пушкин номли ўрта мактаб ўқувчилари биринчи бўлишди. Чимбойдаги Киров номли мактаб иккинчи, автоном республика пойтахтининг Октябрь 60 йиллиги номи берилган мактаб коллективи учинчи бўлди. Қишлоқ мактаблари ўртасида Беруний районидаги Тельман номли ўрта мактаб ёшлари муваффақият қозондилар. Ғолибларга ҚҚАССР Қизил Ярим ой жамияти область комитети, область комсомол комитети ва медицина ходимлари касаба союзлари комитетининг кўчма совринлари ва фахрий ёрлиқлари топширилди.

Р. ЕШИМБЕТОВ.

Ғамхўрлик самараси

● Советободдаги «Андижанкабель» заводида тўла хўжалик ҳисобига ўтилгач, социал вазифаларга жиддий эътибор берилмоқда. Қисқа вақтда заводнинг ҳар бири 140 ўринли учта болалар боғчаси ва 280 ўринли комбинатининг ишга туширилиши натижасида ишчи-хизматчиларнинг бундай муассасаларга бўлган талаби тўла қондирилди.

Корхона коллективининг уй-жой шароитини яхшилаш мақсадида 18 гектар ер участкаси ажратилди. Коттеж уйлар қурилади. Завод ёнида барпо этилаётган кабелсозлар посёлкасида 17 минг квадрат метр турар жой фойдаланишга топширилди. Бу ерда яна шунча уй-жой майдони қурилади. 1995 йилга келиб эса заводда квартира олиш учун ҳозир навбатда турган барча ишчи ва хизматчиларнинг талаби қондирилади.

К. НИШОНОВ.

Янги усул

● Наманган областидаги консультация-диагностика маркази мутахассислари бир марта диққат билан қарашдаёқ қандай касалга чалинганингизни аниқлаб беришади. Бу ерда диагноз қўйишнинг янги усули — иридодиагностика методи ўзлаштирилди.

Кўзнинг рангдор пардасига қараб, шу усул ёрдамида инсон ички органларининг ҳолати аниқланади. Марказ мутахассислари бу усулни Москвадаги Патрис Лумумба номли «Халқлар дўстлиги» университетида ўзлаштирдилар. Диагноз саноқли дақиқаларда қўйилади, шу пайтга қадар зарурий бўлиб келган лаборатория анализларига энди ҳожат қолмади. Иридодиагностика шифокорларга оддий усул ёрдамида диагноз қўйиш қийин бўлган касалликларни аниқлаш имконини беради.

(ЎзТАГ).

• *Биз кимлардан куламиз?*

Уят эмасми?

Сирдарё областида содир этилаётган йўл ҳаракати қоидаларини бузиш ҳолларининг салкам 40 фоизи агросаноат комплекси ходимларига тўғри келаркан. Буни қарангки, қонунбузарлар нинг кўпчилиги спиртли ичимликлар ичиб, машина рулига ўтиришда айбланадилар. Улар бу ҳолни инспекторларга турлича «тушунтиришга» ҳаракат қиладилар. Кимдир отаридаги моллар эгиз болалаётганига хурсанд бўлиб ичса, бошқа биров экинининг ҳолатидан куюниб, аламидан ичаркан. Иккала вазиятни ҳам тасаввур қилиш, уларнинг қувончига шерик, дардига ҳамдард бўлиш мумкиндир-у, аммо раҳбар ва мансабдор шахснинг ичиб транспорт рулига ўтиргани билан ҳеч муроса қилиб бўлмаса керак. «Катта»ларнинг бу одатларига қиёс қилиб, ишчи-хизматчилар ҳам ширакайф рулга ўтиришаётган бўлса ажабмас.

Яқинда Ильич районидаги 4-совхознинг бош бухгалтери, КПСС аъзоси М. Мамадиев «ВАЗ 2106» маркали «Ж 71—70 ТН» номерли автомашинасини маст ҳолда бошқариб кетаётганида давлат автомобиль инспекцияси ходимлари томонидан тўхтатилди. Зомин районидаги 13-совхоз бухгалтери Я. Йўляхшиев, Сирдарё районидаги «Ўзбекистон» колхози юристи А. Бобоёров; Оқолтин районидаги 17-совхоз бригадири У. Бойтемиров ҳам қўл остида ишлайдиганларга «ибрат кўрсатиб», маст ҳолда машиналари рулига ўтирдилар.

Ачинарлиси шундаки, айрим қонунбузар раҳбарлар ўз хизмат вазифаларини суиистеъмол қилиб, давлат автомашиналаридан ҳам бемалол фойдаланяптилар. Ховос районидаги «СССР 60 йиллиги» совхозининг гараж мудири, КПСС аъзоси Д. Аҳмедов «ЕРАЗ—762» маркали «76—67 СИО» номерли, «Монолит» кооперативи раиси Ф. Муҳитов «ИЖ-2715» маркали «55—51 ДДГ» номерли давлат автомашинасини маст ҳолда бошқариб кетаётганларида, яхшиямки, инспекторлар қўлига тушишди. Акс ҳолда, ким билади дейсиз, нима бўларди?

Савдо ходимлари ўртасида ҳам ичиб олиб «учадиган» ҳайдовчилар сони камаймаяпти. Ҳозиргача юздан зиёд савдо ходими маст бўлиб рулда юрганида тўхтатилди. Бу соҳада ҳам «устозлар» карвонбоши. Шу йилнинг 4 март куни Гулистон шаҳар матлубот жамияти ҳисобчиси И. Ягмуровнинг ширакайф юргани аниқланди. Ильич район матлубот жамияти бўлим мудири Д. Номозов, магазин мудири Б. Хўжақулов, Арнасой район матлубот жамиятига қарашли магазин мудири Э. Авазов, Зомин районидаги қишлоқ матлубот жамияти иқтисодчиси Ш. Алланазаров кабилар «юзта-юзта»дан кейин бемалол рулга ўтириб, хоҳлаган томонга кетаверишни канда қилишмас экан.

Йил бошидан буён давлат автомобиль инспекцияси ходимлари томонидан область бўйича 260 дан зиёд раҳбар ва мансабдор шахслар транспорт ҳайдаш ҳуқуқидан маҳрум этилди. Улардан 31 нафари КПСС аъзосидир. Турли ҳажмда жарима тўлашга мажбур бўлганлар сони ундан ҳам кўп.

Доғ туширган «устоз»лар орасида Янгиердаги 2-механизациялашган кўчма колоннанинг участка бошлиғи И. Тюлтабаев, Гулистон район социал таъминот бўлими мудири Б. Қулбеков, Янгиер район маиший хизмат кўрсатиш комбинати бош инженери Н. Номозов, Жиззахдаги 92-механизациялашган кўчма колонна бошлиғи Н. Юсупов, «Сирдарьяглавснаб»нинг масъул ходими И. Камолов кабилар бор.

Мазкур фактлар ўз навбатида жойлардаги партия, совет, касаба союз ташкилотларининг партия-ҳукуматимиз томонидан қабул қилинган ичкиликбозлик ва алкоголизмга қарши кураш ҳақидаги қарорлари ижросини бир қадар сусайтириб юборганликларидан далолат беради.

Б. САТТОРОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Ш. АЛАШОВ,
Сирдарё область ички ишлар бошқармаси Давлат автомобиль инспекцияси бошлиғи.

Муҳаррир
У. УСМОНОВ.

ТВ: ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА

3 июль, душанба

УзТВ-I. 15.00 Телефильм. 15.10 «Кўприк». Бадиий фильм. 16.30 «Чангак». Видеофильм. 17.30 Иншо қандай ёзилади? 18.00 Янгиликлар. 18.15 Мультфильм. 18.30 Бойчечак. 19.00 Спорт шарҳи. 19.30 Социалистик қонунчилик ва демократия. 20.00 Ахборот. 20.20 Чорвадор. 20.50 Дўст билан обод уйинг. 21.30 Время. 22.05 Ахборот. 22.25 Ешлик.

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 Футбол шарҳи. 9.35 Ҳайвонот оламида. 10.35 Мультфильм. 11.20 «Бундай бўлиши мумкин эмас». Бадиий фильм. 16.00 Музикали фильм. 17.25 Онам, дадам ва мен. 17.55 Телеочерк. 18.15 Халқ куйлари. 18.30 Атом музёрарларидан фойдаланиш муаммолари. 19.00 Катталар учун мультфильм. 19.30 Футбол шарҳи. 20.00 Маданият минбари. 21.30 Время. 22.05 Актуал объектив. 22.35 Ешлар ва студентларнинг жаҳон фестивали кундалиги. 00.35 Дунё воқеалари.

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35 Йиртиқ бошмоқлар». Бадиий фильм. 11.00 Итальян тили. 11.30 Ягона оилада. 12.00 Бу дунёни ҳаяжонлантирмоқда. 12.15 Чашмалар. 12.45 Симфоник рақслар. 13.20 Мультфильмлар. 13.55 Музикали композиция. 14.25 Ҳужжатли фильм. 15.05 Фестиваль белгилари. 15.35 Болалар учун фильм. 16.40 Концерт. 17.40 Янгиликлар. 17.50 «Яхши-ёмон одам» Бадиий фильм. 19.25 Туркманистон Давлат телерадиоси. 20.30 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 Лермонтов қадамжоларининг аҳволи ҳақида. 21.30 Время. 22.05 «Яхши-ёмон». Бадиий фильм. 23.40 Янгиликлар.

4 июль, сешанба

УзТВ-I. 15.00 «Дипломли қассоб». Бадиий фильм. 16.05 Кинопрограмма 17.30 Математика. 18.00 Янгиликлар. 18.15 Мультфильм. 18.30 Ешлик. 20.00 Ахборот. 20.15 Футбол чорраҳаларида. 20.50 Концерт. 21.30 Время. 22.05 Ахборот. 22.25 Реклама. 22.35 Экран таништиради.

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 «Дон Сезар де Базан». Бадиий фильм, 1-серия. 10.15 Бу бўлган... бўлганди. 10.35 Мультфильм. 11.40 Инсон институти. 16.05 Ҳужжатли фильм. 16.25 Болалар учун фильм. 17.30 «Москва — Париж 1900—1930 йиллар» кўргазмаси. 18.20 Дўстлик меридианлари. 19.15 Дунё воқеалари. 19.30 Концерт. 20.00 Мультфильм. 20.20 «Дон Сезар де Базан». Бадиий фильм, 1-серия. 21.30 Время. 22.05 Концерт. 22.40 Ешлар ва студентларнинг жаҳон фестивали кундалиги.

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.55 Француз тили. 10.25 Мультфильм. 11.00 Концерт. 11.30 Француз тили. 12.00 Янгиликлар. 12.10 Ритмик гимнастика. 12.40 Концерт. 12.50 «Сизни гражданка Никанорова кутяпти». Бадиий фильм. 14.15 Концерт. 14.40 Катталар ва болалар. 15.40 Иттифоқдош республикалар студияларининг фильмлари. 16.50 Ҳаракат хавфсизлиги учун. 17.20 Янгиликлар. 17.30 Концерт. 17.50 Белоруссия ССР Давлат телерадиоси. 18.50 Теннис. Халқаро турнир. 20.15 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.30 СССР Олий Советн сессиясида. 21.30 Время. 22.05 Теннис. Халқаро турнир. 22.25 «Юрмала-89». 23.55 Янгиликлар. 00.05 Теннис. Халқаро турнир. 00.15 «Юрмала—89».

5 июль, чоршанба

УзТВ-I. 15.00 «Салом Гнат». Бадиий фильм. 16.30 Телефильм. 17.30 «Абитуриент-89». 18.00 Янгиликлар. 18.15 Болалар учун фильм. 18.50 Объективда — қайта қуриш. 19.20 Тилга эътибор. 20.00 Ахборот. 20.15 Ғалла — ризқ-рўзимиз. 20.50 Музикали программа. 21.30 Время. 22.05 Ахборот. 22.25 Оталар сўзи — ақлнинг кўзи.

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 «Дон Сезар де Базан». Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 11.20 Мультфильм. 12.05 Киноафиша 16.00 Болаларга ҳайвонлар ҳақида. 16.35 Музикали хазина. 17.45 «Москва — Париж 1900—1930 йиллар» кўргазмаси. 18.35 Концерт. 18.45 Телеочерк. 19.15 Дунё воқеалари. 19.30 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 20.20 «Дон Сезар де Базан». Бадиий фильм, 2-серия. 21.30 Время. 22.05 Қайтиш. 22.50 Ешлар ва студентларнинг жаҳон фестивали кундалиги.

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35 Немис тили. 10.05 Мультфильм. 10.55 Халқ чолғулари садолари. 11.25 Немис тили. 12.00 Янгиликлар. 12.10 Фильм-концерт. 12.55 Поэзия. 13.25 Концерт. 14.25 «Камалак-ёй». 14.50 Ҳужжатли фильм. 15.20 «Учовлон». Бадиий фильм. 16.25 Биз билан бирга, худди биздек, биздан ҳам яхшироқ бажар. 17.30 Янгиликлар. 17.40 Болалар учун фильм. 18.45 Экранда Сибирь. 19.00 Теннис. Халқаро турнир. 20.15 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.30 СССР Олий Совети сессиясида. 21.30 Время. 22.05 «Юрмала-89». 23.55 Янгиликлар. 00.05 Теннис. Халқаро турнир. 00.10 «Юрмала-89».

6 июль, пайшанба

УзТВ-I. 15.00 «Элчилар фитнаси». Бадиий фильм. 16.30 Кинопрограмма. 17.30 «Абитуриент-89». 18.00 Янгиликлар. 18.15 Камалак. 19.00 Футбол. «Қайрат» — «Пахтакор». 20.50 Малика Қаландарова рақсга тушади. 21.30 Время. 22.05 Ахборот. 22.25 Ҳ. Лутфуллаев куйлайди.

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 «Дон Сезар де Базан». Бадиий фильм, 2-серия. 10.10 Саёҳатчилар клуби. 11.10 Мультфильм. 16.05 Концерт. 16.55 Спортчиларга маслаҳатлар. 17.45 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 18.30 Импульс. 19.15 Дунё воқеалари. 19.30 Шеърият лаҳзалари. 19.35 Концерт. 19.50 «Улан». Бадиий фильм. 21.30 Время. 22.05 Ёш моделерларнинг Бутуниттифоқ конкурси. 22.50 Ешлар ва студентларнинг жаҳон фестивали кундалиги.

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.45 Концерт. 10.15 Мультфильм. 10.55 Испан тили. 11.25 Ҳужжатли фильм. 11.35 Концерт. 12.00 Янгиликлар. 12.10 Испан тили. 12.40 Ҳужжатли фильм. 13.00 Рассомлар ҳақида ҳикоялар. 13.30 Концерт. 14.20 «Паром». Бадиий фильм. 15.00 Концерт. 15.30 «Шунчаки». Бадиий фильм. 16.45 Музикали программа. 17.30 Янгиликлар. 17.40 Фильм-концерт. 18.40 Мультфильм. 18.55 Теннис. Халқаро турнир. 20.15 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.30 СССР Олий Совети сессиясида. 21.30 Время. 22.05 «Мишо оиласи». Бадиий фильм. 23.25 Теннис. Халқаро турнир.

7 июль, жума

УзТВ-I. 15.00 Ҳужжатли фильмлар. 16.10 «Аловуддиннинг сеҳрли чироғи». Бадиий фильм. 17.30 Биология. 18.00 Янгиликлар. 18.15 Мультфильм. 18.25 Ешлик. 18.55 Халқаро ҳаёт. 19.25 Халқлар дўстлиги — адабиётлар дўстлиги. 20.00 Ахборот. 20.20 Пахтачилик: тажриба ва муаммолар. 20.50 Музикали учрашувлар. 21.30 Время. 22.05 Ахборот. 22.25 Реклама. 23.30 Хат ва ҳаёт.

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 Кинопанорама. 10.40 Мультфильм. 11.25 Камалак. 12.00 Болаларга ҳайвонлар ҳақида. 16.05 Мультфильмлар. 17.00 Ҳужжатли фильмлар. 17.30 Бор бўл музика! 18.15 Ҳужжатли фильм. 18.45 Ҳокимият — «Советларга. 19.15 Дунё воқеалари. 19.30 Хотиралар ва мулоҳазалар. 20.00 Концерт. 20.20 Кулги кечаси. 21.30 Время. 22.05 Кулги кечасининг давоми. 23.15 Бу бўлган... бўлганди. 23.35 Дунё воқеалари. 23.50 Ешлар ва стдуентлар жаҳон фестивали кундалиги.

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.20 Саломатлик ҳақида этюдлар. 9.40 Инглиз тили. 10.10 Мультфильм. 10.55 Инглиз тили. 11.25 Витебск вернисажи. 12.00 Янгиликлар. 12.10 Мунозара. 12.30 Концерт. 13.00 Катта ёшдагилар ҳазили. 13.30 Болалар учун фильм. 14.45 Ритмик гимнастика. 15.15 Фильм-балет. 16.20 Ҳужжатли фильмлар. 16.50 Концерт. 17.15 Телеочерк. 17.45 Янгиликлар. 17.55 Удмуртия АССР Давлат телерадиоси. 18.25 Ритмик гимнастика. 18.55 Теннис. Халқаро турнир. 20.15 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.30 СССР Олий Совети сессиясида. 21.30 Время. 22.05 Теннис. Халқаро турнир. 22.25 «Юрмала-89». 23.55 Янгиликлар. 00.05 Теннис. Халқаро турнир. 00.15 «Юрмала-89».

8 июль, шанба

УзТВ-I. 9.00 «Ассалому алайкум». 10.00 Шанба экрани. 10.30 Изланиш йўлидан. 11.00 Телеочерк. 11.30 «Ишқ қурбонлари». Спектакль. 12.30 Абитуриент-89». 13.00 Музикали программа. 13.40 «Етти умид камалаги». Бадиий фильм. 17.55 Ровесник. 18.50 Фан уфқлари. 19.25 Ўзбек тилини ўрганамиз. 20.00 Ахборот. 20.20 Шеърият. 20.30 Телефильм. 20.50 Камолот сари. 21.30 Время. 22.05 Ахборот. 22.25 «Курьер». Бадиий фильм.

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 Мультфильмлар. 9.30 Уй академияси. 10.00 Йил фасллари. 11.00 Мультфильм. 11.10 Марокаш шаҳарлари бўйлаб. 11.40 Дунё воқеалари. 11.55 Болалар учун фильм. 13.00 Социализм мамлакатларида. 13.30 Халқ ижодиёти. 14.00 Шанба — ота-оналар куни. 15.30 «Дебраларда, дарёлар тошиб оқадиган жойда». Бадиий фильм. 16.55 Илмий-оммабоп кино соати. 17.55 Мультфильм. 18.05 Ҳужжатли фильм. 18.25 Аёл ҳаётидан ўн беш дақиқа. 18.40 Халқаро программа. 19.40 Композитор С. Туликовнинг ижодий кечаси. 21.30 Время. 22.05 Ешлар ва студентлар Жаҳон фестивали кундалиги. 00.05 Катталар учун мультфильм.

МТ-II. 8.30 Гимнастика. 8.50 Қишлоқ янгиликлари. 9.50 «Овулдаги саройь. 10.10 «Тумандаги икки узундан узоқ гудок». Бадиий фильм. 11.30 Илмий техника тафаккури. 11.45 Мультфильмлар. 12.20 Қуш расмини қандай чизиш керак. 13.00 «Узоққа чўзилмаган дўстлик» Бадиий фильм. 14.10 Музикали абонемент. 15.20 Мультфильм. 15.40 «Азнавур Азнавур ҳақида». 16.35 Янгиликлар. 16.45 «Номсиз юлдуз». Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 18.55 Теннис. Халқаро турнир. 20.15 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.30 СССР Олий Совети сессиясида. 21.30 Время. 22.05 «Мукофотга минг франк». Телеспектакль, 1-қисм. 23.15 Янгиликлар. 23.25 «Мукофотга минг франк». Телеспектакль, 2-қисм. 00.15 Теннис. Халқаро турнир.

9 июль, якшанба

УзТВ-I. 9.00 «Ассалому алайкум». 10.10 «Тошкент» студияси кўрсатади. 11.00 Биргаликда куйлаймиз. 11.30 Шахмат мактаби. 12.00 Абитуриент-89. 12.30 «Еш Насриддиннинг саргузаштлари». Спектакль. 13.45 Хўжалик ҳисоби нималар берди? 14.25 Касаба союзлари ва ҳаёт. 15. 25 Реклама. 18.05 Фильм-концерт. 18.35 Замон ва маросимлар. 19.05 Ёдгорлик туркумидан. Элбек. 20.00 Ахборот. 20.20 «Ўзбекистон». Телекиножурнал. 20.30 Музикали программа. 21.30 Время. 22.05 Ахборот. 22.25 «Сиздан угина, биздан бугина». Бадиий фильм.

МТ-I. 8.45 Ритмик гимнастика. 9.20 Спортлото. 9.30 Эрта саҳарлаб. 10.30 Совет Иттифоқига хизмат қиламан! 11.30 Тонгги почта. 12.00 Оламга саёҳат. 13.00 «89-йил қўшиқлари». 13.15 Ешлар ва студентлар жаҳон фестивали кундалиги. 14.00 Шеърият лаҳзалари. 14.05 Музикали киоск. 14.35 Здоровье. 15.20 Очиқ ашиклар куни. 16.05 Камалак. 16.45 Қишлоқ янгиликлари. 17.45 Халқаро панорама. 18.30 Ешлар ва студентлар жаҳон фестивалининг ёпилиши. 21.30 Время 22.05 Салом доктор! 22.20 «Юрмала-89».

МТ-II. 8.30 Зарядкага сафланинг. 8.45 «Яхши-ёмон одам» Бадиий фильм. 10.25 Телеочерк. 10.45 «Агар сиз». 11.30 Акс-садо. 11.45 Ҳужжатли фильм. 12.00 Мультфильмлар. 12.40 Она замин ташвишида. 13.35 «Мешчанлар тўйи». Фильм-спектакль. 15.00 «Куйловчи Россия». Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 17.20 Янгиликлар. 17.30 Ҳужжатли фильм. 18.20 Теннис. Халқаро турнир. 19.00 Ҳужжатли фильм. 19.15 Киносерпантин, 1-дубль. 20.15 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.30 Киносерпантин, 2-дубль. 21.30 Время. 22.05 Салом, доктор! 22.20 Киносерпантин, 3-дубль. «Қонли қасам» Бадиий фильм. 01.05 Теннис. Халқаро турнир.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

БЎЛИМЛАР: партия турмуши — 33-34-69, 32-53-97, 32-57-19, пропаганда — 32-55-70, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 32-53-14, 32-54-09, қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 32-53-15, 32-53-70, совет қурилиши — 33-12-46, 32-57-20, 32-54-18, фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21, адабиёт ва санъат — 33-20-36, 32-54-35, 32-55-16, ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17, халқаро ҳаёт — 32-54-14, хатлар ва оммавий ишлар — 33-21-43, 32-53-16 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06, коммунистик ахлоқ — 32-54-29, фельетонлар — 32-54-27, иллюстрация — 32-57-22.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.
Газета офсет усулида, А—2 форматида босилади.

Р — 04194. Б. — 155. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12